

Křesťanskou osvětou ku svobodě a sláve!

6681

Or
Ro
Hu
Tr
Či
X
Ro
V
Le
D
Na
Zá
Na
Žo
Ry
Po
Re
O
D
K
Či
R
K
Pá

OBSAH.

	Strana		Strana
Básne.			
Orol, od Janka Bottu	8	Prvý sen, od Jána Bottu	203
Rozpomienka a horekovanie, od Jura Rajeckého	10	Dumka (Z ruského), od Augusta Hor. Kréméryho	208
Husár, od Jána Kráľa	19	XXIX. november 1873, od Miloslava Dumného	212
Tri bozky, z pozostalých rukopisov Ludovita Žellu	33	Predtým — teraz (Dumka), od Jozefa Janču	226
Či ľúbi mladá dievčina, od Slavojša Drienčanského	42	Pani Agnes (Od Aranya), od B. Tesnoskalského	233
XXV. august 1873, od D. Maróthyho ..	55	Kto sú naši, od J. Čajaka	245
Rodina slovanská, od Jána Kráľa	65	Z veľmesta, od Mil. Dumného	248
V ničomnom svete, z pozostalých rukopisov Lud. Kubániho	70	Jim (Spomienka na 4. sept. 1874), od B. Arab. Východnia povest (Zo Slovackeho), od Petruškina	257
Lev, od Jozefa Janču	82	Verný Slovák, od J. Čajaka	263
Dvaja chlapeci (Z Krylova), od Nezabudova	85	Jakú chcem pieseň, od J. Čajaka	270
Na matkinej mohyle, z pozostalých rukopisov Ludovita Štúra	97	Mnich. Východnia povest (Zo Slovackeho), od Petruškina	289
Záhadka Slovenova, z pozostalých rukopisov Janka Čajaka	100	Verná Slovenka, od J. Čajaka	294
Naša hora, z pozostalých rukopisov Lud. Kubániho	103	Černoboh, od Eudevita Žellu	313
Žofia Bosniak (Povesť), od Ad. Svätopluka Osvalda	109	Seba trati, od J. Čajaka	327
Rymavské dumky (Z mladých dób, z r. 1848), od J. Bottu	129	Papierový had (Podľa Krylova), od Nezabudova	336
Poznáš ju — mater svoju, od Janka Čajaka	137	Severnia Hviezda, od N—v	340
Rečňovánky, od D. Maróthyho	142	Zmizlý duch otcov, od J. Čajaka	353
Ohlasy slovinských piesní: Záhorská, od Nezabudova	153	Slovenská vila, od Adolfa Heyduka ..	357
Dumy odo dňa 10. mája 1846, od Pavla Dobšinského	161	Dumka (Z A. S. Chomiakova), od Sytnianskeho	362
Kukučka, od Jána Bottu	167		374
Či zomre svet, z pozostalých rukopisov Lud. Kubániho	174	Povesti, rozpravy a cestopisy.	
Rozpomienka (Ku dňu 5. júna 1859), od Janka Štúra	181	Marko, povest z bulharskeho života, od F. Kutlika	1, 36
Klas (Podľa Krylova), od Nezabudova ..	185	Jako chce Petöfi byt poslancom, preložil Sytniansky	11
Päť oproti pästi. Poslanie Slovákožrútom (Labutia pieseň), z pozostalých rukopisov Lud. Žellu	193	Ataman Kunický, povest od Mich. Czajkowskeho, preložil Sytniansky ..	19, 56, 78
		Dobrý strelec, prstonárodná poviestka, podal P. Dobšinský	66
		Čítaci znak, arabeska od Mil. Dumného ..	76
		Z válečnej výpravy chyvskéj, preložil Sytniansky	85, 100, 130

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ-SYTNIAŇSKÝ.

Roč. V.

Turč. Sv. Martin, 15. Februára 1874.

Číslo 1.

M a r k o.

Povešť z bulharského života.

I.

Viete, že v Markovom náručí Sabina zomrela? Viete i to, že v srdci jeho usmrtená nebola?

Devy Belinské pochovaly Sabinu. I ospevujú hajdúka, jako si svoju nevestu z moci tureckej osvobodil. Mladíci povrávajú si, jako i oni svoje milenky pred Turkom hájít si budú. Ale to všetko Marka neteší. On k duši Sabininej, ktorú vždy vidí, i usmrtené telo by chcel pripojiť, preto snád chodíeva na Belinský cintorin, kde pri Sabininom hrobe, kto vie o čom, premýšľuje!

Belinský cintorin, horou a múrom ohrađený, je smutný. Nad hrobami sú križe, novšie a staršie; tie prvsie často priatelia oplakávajú, tie poslednie padly pod farchou času k zemi, aby sa tiež na zem premenily.

Najnovší hrob, ktorý ešte trávička nediala rúchom svojim, je hrob Sabinin. Nad ním stojí drevený križ s červenou zástavkou označený¹⁾; mrtvého suseda strom, i hrob Sabinin tónou prikrýva. Na Sabininom hrobe leží muž, ktorý tak sa vinie k nemu, jako by si i sám prial v hrobe odpočinúť. Tak ticho, tak clivo, tak trudno je na samom

cintoríne, že i veselé srdce, keď by na hroby sa podívalo, ustrnúť a zaplakeť by muselo. No, čo pri videní hrobov mocne teší, je to, že nekončí sa v hrobe život, — tu sa len začína.

„Sabina moja!“ hovorí tichým hlasom na hrobe ležiaci muž, v ktorom my nášho Marka poznávame. „Len od týždňa spíš sladko v hrobe tomto studenom a ja som ta preca tak dávno utratil! Nesmejú sa oči tvojho Marka, neraduje sa životu toto srdce, ktoré tak smutne v niadrach týchto bije. Ja som všetko s tebou utratil. I dieferdan¹⁾ ma neteší, i hajdúci moji ma nezaujímajú, i Turkov, tých neveriacich šakálov, žít nechávam! Život mi je farchou. Veď čo mi život dávalo, čo mi srdce k boju rozplamenilo: to všetko si ty sebou vzala! . . . Načo sestry tvoje po Beline ospevujú lásku našu, veď ja v spevoch tých i tak úľuby nenachádzam? Načo matka tvoja teší ma, keď seba potešíť nevie? Načo bratia tvoji milujú ma, keď ja milovať neviem? Oj, a ty si tu tak spokojne odpočívaš? Nemá si, jako obraz Matky Božej. Či snád i ty to chceš, aby som priateľku tvoju Gabrielu miloval?! . . .

Marko zamlčal sa. Za chvíľku premyšľoval.

¹⁾ Srbi v Báčke na náhrobné križe mládenčov a devíc zástavky zavesujú, ktorými to označiť chcjú, že v hrobe mladý človek leží.

¹⁾ Dieferdan, flinta hajdúcka, junácka.

„Vidíš, dnes sa rozlúčiť mám s tebou, veď ty zo mňa hajdúka¹⁾ a nie teskliaceho bedára mať chceš. Pôjdem, ale — s láskou tvojou! Veď žiadal by som si tu pri tebe odpočinúť; ale ešte nemožno, nemožno! A všade, kde i ležať budem, je svatá zem Bulharov, budem blízko pri tebe. Sabina moja s Bohom, odchádzam!

Zastavil sa pred cintorínom. Pozrel dolu k Belíne, jakoby sa s ňou lúčiť chcel. Hodil okom na Turbicu, jako by sa tej pohrozil chcel. Pozrel na svoj Balkán a vzdychol si bóľno-žialne.

„Prácu svoju, ktorú mi nebo za podiel vymeralo, dovršiť musím. Ač sa i smrťou práca moja ukončí, no bude tým slavnejšia; veď i tak raz umreť mám. Hodná je vlast moja i jej deti, medzi ktoré i nevestu svoju pripočítujem, každej obeti. Prvá musí padnúť Turbica, a potom bude nasledovať to, čo Bôh dá i sreča junácka. S Bohom, kraje moje, ktoré ste ma pre časný život ranily. Tam je môj Balkán, tam sú moji junáci.“

Odišiel.

II.

Medzi hustým krovím potôčik belinský konáva púť svoju. Vlnka s vlnkou šteboce, vlnka s vlnkou sa hrá a tak púť svoju leptom odbavujú. Niekde samopašnice tieto i strom, keď mu korenky podmyly, za konáre kvácu a usmrťujú. Počkaj len vlnôčka, veď i na teba príde rad! Vtáčik napije sa z teba, rybka ňa zamúti, slsko ňa vysuší. Potom i ty budeš tichou, smutnou.

Nad potôčkom sedí dievča a smutne sa díva na hravé vlnky. Snad jim zábavu jich závidí, keď i v jej očku vodička sa zjavuje? Snad i jej sníva sa o sestričkách, aby s nimi sa zabávať mohla? Vlnky sa len ihrajú a dievča len ďalej dumá. Na strome holub bóľne hrkúta, jako by deve hovoril, že i on je nešťastným. Deva v tom bóľi svoj bóľ nachádza a na to v srdiečku smutnom bóľne žiale sa rodia. Zo stromu padá do lona devinho žltý lístok za lístkom, zbudil ju, k životu ju zbudil.

¹⁾ Junáka bojujúceho proti sverepým Turkom za Krista a národ.

„Vidím, že si zvädol, odpadol, umrel,“ vraví deva k lístoku. „Vravíš mi, že i ja umrem. Ja ešte žiť chcem!“ . . . zvolalo dievča prutko a rúčkou podoprelo si smutnú hlávku. „Ano, ja chcem žiť Markovi a milovať Marka! . . . Prečo mi on na sedjanke¹⁾ hovoril o láske, díval sa do očí mojích? Prečo mi vravel, že mám oči, líca a srdce jako Sabina, len že som práve nie Sabinou? Prečo ma ranil, keď ma uzdraviť nechce? Žiaľ ho priviedol k nám, v rečiach mojích liek si hľadával. Vidím, že mňa Bôh Markovi stvoril. Vie to i Marko, len že on lásku ku mne v srdci svojom bohatierskom udukuje. I Sabina, keď sme ešte spolu spievaly a hrávaly sa, vravievala: „I tebe by som Gabriela, takého, jaký je Marko môj, junáka dopriala!? Vtedy som zvedela, že ľubiť mám a ja ľúbila som so Sabinou Marka. Ona padla, ja teraz Marka svojim menujem. Či ja môžem za to? Či ja ľubiť nesmiem? Mne slúbil svoje pobratimstvo, čo je mne istou smrťou! Ja viacej chcem, ja Marka chcem. A moje túžby nechcejú, nechcejú sa vyplniť!“ . . .

„A keď sa vyplnia, Gabriela?“ spýtal sa jej muž, ktorý ku nej z húštavy pristúpil.

„Tys' to, Sergeju, pobratime?“

„Jako vidíš, ja som,“ vravel Sergej a sadol si ku deve.

„Sergeju môj, ďakujem ti, že si ma dľa úmluvy našej dnes tu vyhľadal. Ver mi, že mnoho trpím! Pobratime môj, príjmi na znak uznalosti mojej, srdečné dieky moje!“

„Za nič sa nepoďakúvaj pobratimovi svojmu. Čo ten plní, to mu káže zákon svätý. Teda — tu som. Snad i skôrej by som ňa bol vyhľadal, ale hajdúk nemá času k návštevám, keď ho ustavične zákon k družstvu svojmu viaže. Teda tu som. Ty si mňa vyvolila za svojho pobratima a ja verím, že sa vo mne nesklameš. Dieferdan a kyndzal môj sú ti vždy k službám hotoví. Gabriela! Keď by som nemienil teba a Marka od istej záhuby ratovať, nebol bych sa ja z kruhu hajdúkov vytvoril. Bez zvolenia harambašovho vzdialil som sa z Balkánu a tým som si smrť podpísal. To je mnoho, svedkom mi je matka

¹⁾ Bulharské večernie zábavy.

Božia! Ale hajdúk-pobratim divy tvorí a stáva sa tým hodnejším hajdúctva. Tebe spomôcť musím, veď vädnés a žiaľ lieku nemá. Viem, že srdce tvoje sa len láskou Markovou k životu povzbudíť dá, preto pristúpime k práci. Marko, hodný to junák, veľký náš harambaša, nech ho Matka Božia živí, snáď i chce, i nechce Gabrielu. On myslí, že už umreť musí, preto hľadá nebezpečenstvo, ale z každého, jako slavný buren¹⁾, vychádza. Len Turbicu s Dukičom chce dostať, čo by víťazstvo to i vlastný život ho stálo. On ťa snáď milovať bude, keď mu za veno Turbicu prinesieš.“

„Ja, Sergeju? A jako to myslíš?“

„Ty mu oddáš Turbicu s pomocou mojou. Ja čiastku moju z práce tej odovzdám tebe, veď mi mojou posestrimou. Čujže teda. Ja pôjdem na Turbicu, k priateľovi detinstva môjho, rozumiem kyáju Dukiča, a stanem sa jeho subašom.“²⁾

„Sergeju!“

„Neboj sa!“ povedal s úsmechom Sergej. „Ty ma každý deň večerom na „Devinej skale,“ očakávať budeš, kde ti o Turbici a Dukičovi zvesti donášať budem. Pri „Skale“ budeš bezpečná, i neboj sa, veď pri nej kríž stojí, ktorý i prekliate miesta posväčuje. Jestli ťa na „Skale“ každého dňa nenavštívim, nech ťa to neznepokojuje, veď sa o mnoho, o šťastie tvoje jednať bude. Keď Turbica padne, padne i Marko do náručia tvojho. Ešte dnes na Turbicu odídem. Prípravy k ceste tej som ešte neodbavil, preto odísť musím. Zdá sa mi, že dlho tu sama sedieť nebudeš. Snáď sám Marko ťa navštíví. Nuž a teraz s Bohom!“ Matka Božia s tebou!“

„S Bohom, pobratime,“ podala Gabriela rúčku odchádzajúcemu pobratimovi Sergejovi.

Práve vtedy vystúpil Marko z cintorína. keď Gabriela so Sergejom sa rozlúčila. Marko pevným krokom blížil sa k miestu tomu, kde Gabriela zase samotná sedela. Čujme jeho samomluvu:

„Ozaj či tá Gabriela zase i dnes nad potokom dumá?“ spytuje sa cestou idúc sám seba Marko. „Čo s ňou urobiť? Nie mi je

možno priateľku nevesty mojej milovať, veď ja len so Sabinou mal som žiť. Či ale Gabriela má byť pre mňa nestastnou? Má pre mňa i ďalej vädnúť, jako to kvieťa na brehu tamtoho potôčka? Bohorodica nakloň jej srdce druhému junákovi, len nech pre mňa nehynie! I tú obeť by som Gabriele priniesol, žeby bola mojou druhou nevestou: ale ja nie som Turkom, mňa len jedna duša u Boha očakávať má. A keď v zármutku umre? Snáď ju tak ubijem? Ja mám ubiť kresťanku? Nie, nie! . . .“

S takým premysľovaním blížil sa Marko ku Gabriele. Táto, v rukách držiac bôľnu hlávku svoju, s bôľnymi myšlienkami sa zabávala. Domyslíte si, že nešťastná je tá deva, ktorú láska, Gabrielinej podobná, sužuje. Keď nie druhá, takáto smrtonosná láska srdce mužské obmäkčiť má. Tvrdá je to obeť, láske druhého sa obetovať!

„Gabriela,“ zvolal Marko, keď ku nej pristúpil: „Gabriela, neďávaš sa na zelené hory, na spevavé ptáčky a na rybky v potoku sa zabávajúce? Čím sa trúdiš, keď hlávku rukami podopieraš, keď tak bôľne vzdycháš, keď tak vädnés?“

„Tys' toho príčinou, Marko,“ šopkala Gabriela, uprác zrak k zemi a začervenujúc sa jako pivonka.

„Nuž a prečo, deva smutná?“

„Ty trízniš dušu moju, tys' Marko ukrutný!“ hovorila, jako by sa bola zo sna prebrala.

„Ja?“ spýtal sa celkom približiac sa Marko ku deve.

„Sto rázy som ti to znať dala a preca to nevieš? Nehnevaj sa, že ťa naružive milujem . . . Nehnevaj sa, že ti city a túžby srdca môjho zvestujem! Umierajúci poslednie túžby svoje vyzradiť môže. Marko! Smiluj sa nad srdcom týmto a zašli mu dieferdanom svojim vysvobodenie od nevyslovných múk beznádejnej horúcej lásky! Ty líbiš, lenže líbiť nechceš; ty raníš, lenže usmrť nechceš: len život nikomu neďávaš!“

„Ja usmrťujem, keď usmrtený som? Gabriela, Gabriela moja, ty slovami blúdiš, ty líbiš —“

¹⁾ Hrdina. ²⁾ Strážny vojak.

„Povedz, či som lásky tvojej nehodná? Či si nevravieval žartom nebohej Sabine, že i mňa líbiš? Prečo to teraz nehovoríš? Či si mi veľaráz nevravieval, že som ja druhá Sabina? Prečo ma teda nemiluješ? Marko, dosvedčím ti, že som hodná lásky tvojej. Ja ti k nohám položím Dukiča a Turbicu: potom snáď ma milovať budeš?“

„Ja sám vydobýjem si Turbicu a zajmem Dukiča, veď som harambašom!“

Tak som stratená! Odháňaš ma a o láske tvojej som ujistená. Nuž ale kalíš ti bude nebeskú radosť, ktorú po živote tomto obľahnuť chceš, jedna duša, ktorá pre teba do zahynutia príjde. Chceš moju smrť? Znáš, jak uvádne fjalôčka, jak zhyne, keď nemá vlahy? Tvoja neláska ma usmrť, Marko!“

„To nie!“ zvolal Marko.

Výkrik ten Gabriela snáď nepočula, bo jako zmatená zutekala.

„Ona odišla,“ hovorí zadumený Marko s rozechveným hlasom. „Moju výpoveď počuť nechcela. Či si s ňou život zvolíš, či bez nej istému zahynutiu v náručie letieť mám? Bože, čo mám urobiť?“

III.

Na Turbici v skvostnej sieni núdi sa Dukič, kyaja¹⁾ mladý, neverný poturčenec.²⁾ Hlavu si podopiera rukou a merav o d'va sa ku oknu, k modrým výšinám neba. Na jeho tvári sa ešte čerstvá stopa kresťanstva neminula, jakoby nechcela bladosť prorokom posvätej ustúpiť. Len tie čierne oči sa blýskajú, tak jako svevoľné hromy nad Balkánom; vše v nich zármutok, jako čiernava, zjaví sa, ktorý celým Dukičovým srdcom vládne.

„Letím dolu priepastou,“ mrmle Dukič, „a dolu padnúť nemôžem. Poturčenstvo ma k výške pozdvihlo, Sabina, vlastne ja, zhodil som sa do priepasti. Pokým nenazrel som sa do zvodných očí, pokým pohľad matky mojej mne bol známy: ja som bol šťastný a spokojný. Čo sa búriš, srdce, veď ti Sabinu dať nemôžem!“ zvolal bôlne Dukič. „Čo mi

¹⁾ Kyaja, námestník bašov. ²⁾ Bývalý kresťan, ktorý sa Turkom stal = renegat, jako u nás maďarón.

voláš: „vražedník!“ . . . keď som tiež zavraždený? Čo mi vo sne dávaš dieferdan, ktorým Sabinu strielavam? Čo ma v noci búriš jej plačom, keď spokojne spať chcem? Viem! Ty pomatíš ma chceš a žiadosť tvoja sa už vyplní . . . Oj, tie jej oči spokojné, tie líčka ružami posiate, tá hlávka vzdorovitá, tá jej reč anjelskej podobná: všetko to moje bolo, všetko to stratil som! . . . Či ozaj Sabina, keď umierala, vražedlný hriech môj mi odpustila? Či neprekliala ma šajtanom?¹⁾ — Ona to neurobila, veď bola kresťankou! Ale ja som sa sám prekliat, ja sám som sa ubil! . . . Prekliat a — hyniem, ubil a — neumieram, ranil a — k vyličeniu nemám nádeje. Ja sám som si pod Turbicou hrob žiadal a ten hrob sa mi už otvára. Strašný je to hrob, hrob vierou neposvätený! Prečo len mňa Marko žiť necháva? Všade ubíja, všade pod jeho ranami Turci padajú a len mňa si k poslednej pomste zachováva. Asnaď vie, že ja i bez rany jeho padnem? Nie, pôjdem na Sabinin hrob, tam nech ma ubije! . . . Ale jako sa len von z hradu dostať mám? Subašov otcových, ktorý ma z Turbice osvobodil mali, zničil a mňa a mojich tu hladom moril. Odkedy Sergej, priateľ mladosti mojej, vstúpil do služby ku mne, odtedy ja a moji všetko máme. Snáď i Sergej je ku mne od Marka vyslaný, aby ma upokojoval a zachránil jemu ku pomste . . . Ale, utíš sa ty moje vražedlné srdce, ty žiť musíš! Žiť? . . . Jako mám žiť, keď Marko žije a Sabinu jemu abo sebe vzkriesiť nemôžem?! A keď by som ju i vzkriesil, či by ma povedomie, že ona s ním žije, že je jeho nevestou, neusmrtilo? Mám sa snáď ku krížu priznávať, ku krížu tomu, ktorý ma desí, ktorý som zavrhol? A či by to plazenie sa moje Marka udobrilo? Či mám povstáť proti prekliatemu mesiacu? A či moje povstanie by Marka uspokojilo? Keď on žije, ja žiť — nemôžem; keď ja žijem, on žiť — nesmie! A zase len vraždiť, zase sa do nebezpečenstva vydať mám? Keď i tak biedny je môj život, ja ho ukrať musím! Hladať ňu idem, ty mne milé nebezpečenstvo; hladaj teda i ty

¹⁾ Šajtan, zlý duch, diabol.

mňa a zvol si mňa za svoju korisť! Nech padajú na mňa všetky rany, veď raneného ubijú, a to je všetko, čo mňa potkať môže, bo som zaprel Krista a svoj národ! . . .

Dukič skočil hore, opásal si kyndžal¹⁾ a vybehol na dvor medzi svojich šubašov, ktorí si drevkami budúci svoj los vykladali.

Kyaja bol bladá a ani lúče slnka jeho tvár neohrialy. Keď subaši zazreli kyáju, prelakli sa, veď sa k ním blížil ranený lev.

„Ja vám budúci váš los vyhodím!“ zvolal Dukič. „Vy dnes pôjdete vraždiť Bulharov a so mnou dnes ešte budete hosťmi šajtana. Bude to zábava! Hahaha! . . . Nelúbi sa vám žiadosť moja? Čo sa nesmejete, že si v povraždených Bulharoch sluhov do edenu vyšlete? Čo nejasáte, že sa dnes s prorokom sretnete? Čo nevískate, že vás dnes húrisky v ráji objímať budú? . . . Bedári! Vidím, že milšia vám je Turbica, jako raj prorokov, milší život, jako smrť za proroka. Na alagonov!²⁾ Hurráh, Allah s nami!“ . . .

Subaši rozutekali sa po stajňach a hrade. Len jeden stál nepohnute pri Dukičovi.

„Nuž a ty Sergeju?“ prihovára sa Dukič subašovi, „či nejasáš, že so mnou bratov svojich vraždiť budeš? Jasaj tak, jako ja jasám; veď biedny život opovrhneš a slávna smrť ťa očakáva!“

„Kyajo,“ začal hovoriť Sergej, „ty si rozhorčený! Bladneš a zlobíš sa. Jestli si o mojej náklonnosti presvedčený —“

„Som, len nehovor! Ja chcem mordovať a s tým i ty musíš byť usrozmenný. Bolí ma všetko, vieš — všetko. Chceš ešte i ty rozrývať srdce toto?!“

„To nie, kyájo! Ale ty žiť musíš!“

„Ja ešte žiť? . . . Veď žijem, ale život takýto ďalej žiť nechcem. Keď si mi naklonený, keď si ma pred hladom ochránil: ochráň i dušu, jestli ju mám, jestli i ona ešte vyliečiť sa dá — pred zahynutím!“

„Poď teda do svojej sieni a uvidíš, že túžby tvoje vyplním. Ja som už i tak mnoho dobrého tebe vykonal, a to všetko prijmi za dôkazy náklonnosti mojej ku svojej osobe.“

¹⁾ Kyndžal, dýka turecká, meč. ²⁾ Alagon, kôň turecký.

Sotva Sergej dohovoriť reči tieto, keď už subaši na dvore zase sa zjavili, aby s kyajom hrad opustiť mohli. Pozerali smutne k zemi, veď reči Dukičove jich boly prestrašily.

Kyaja, keď zazrel subašov, vzdialil sa so Sergejom bez toho, aby mužom svojim bol nejaký rozkaz vydal.

„Teda hovor, Sergeju,“ vraví k tomu Dukič, keď už v sieni hradnej sa zastavili. „Nerozširuj reči, ale všetko na krátko, čo máš a čo chceš, zvestuj mi!“

„Povedz mi kyajo, čo ťa tak pohnut mohlo k hnevu?“

„Srdce moje a zavraždená mnou Sabina. Nie je to dost? . . . Či ma môže inšie znepokojit? Preto vzkries Sabinu a mňa vyliečiš: inšie nechce biedny Dukič, inšie nežiada. Túto žiadosť ale nikto mi na svete vyplní!“ Tak hovoril v zúfalosti Dukič.

„Nikto? A keď by sa túžba tvoja vyplniť dala?“

„Dala by sa? Sergeju môj, potom, potom —“

„Dáš mi odmenu?“

„Chceš Turbicu? Chceš zlato? Chceš?! Nuž povedz mi, čo žiadaš, všetko ti vyplním?“

„Ja Turbicu a zlato za vzkriesenie Sabinino od teba nežiadam; to sú pre mňa pletky bez ceny . . . Či budeš kresťanom a hajdúkom?“

„Jestli vyplníš žiadosť moju, potom ja všetkým budem. Keď nie inšie, teda vzdialim sa od sveta a s mojou Sabinou v utiahnutosti žiť budem život nový, kajúci!“

„A staneš sa kresťanom z presvedčenia?“

„Z presvedčenia.“

„A nie pre Sabinu?“

„I pre Sabinu, no chcem byť kajúcim kresťanom a — Bulharom, veď to vóla i zomierajúcej matky!“

„Ja pristávam na tvoj sľub. Verím, že ho, keď ti prinavrátim Sabinu, nezrušíš. Buď ale pokojný, bo nepokoj ťa usmrťiť môže. Ty žiť musíš!“

„Len teraz teším sa tomu, priateľ a vysvoboditeľ môj, že žijem a žiť budem. Choď teda, Sergeju. Na dvore ťa očakávajú moji subaši, s tými leť mi pre Sabinu.“

Sergej sa vzdialil a Dukič snil v sieni svojej o Sabine. On veril na možnosť, že mu Sergej Sabinu z mrtvých vzkriesi, bo snáď nezomrela, len poranená bola a Marko dal ju zdanlive pochovať. Hodil sa na pohovku a snil ťažký sen. Snilo sa mu, že odprosuje Sabinu a prosí odpustenie. Ona sa odvrátila od neho a on v zajakavom plači zjavuje žiaľ svoj. Chytil kyndžal a prebodnul nelútostivú Sabinu. Dukič sa prebudil i zvolal:

„Bože, už i v sne vraždím Sabinu? Čo zo mňa bude? Či tak tresceš veľké previnenie moje?“

IV.

Domovom hajdúkov je voľný Balkán, kde junáci nešťastného národa k bojom sa pripravujú. I Markoví hajdúci dnes v skalách spokojne si spočívajú a z dlhej chvíle z boka na bok sa prevažujú. Zle je deťom bez matky, horšie ale hajdúkom bez harambašu. ¹⁾ Ten mrtvý pokoj, tie pusté skaliská zle účinkujú na hajdúka. A keď si k tomu pomyslí, že sa polmesiac stkvie nad krížom, že deti, devy, starci a ženy súžení sú od divokých Turkov a oni k tomu hlivejú: či je div, že hajdúci nie sú spokojní so svojim, ktorý jich nevedie na sverepého Turka?

I Markoví hajdúci neboli s vodcom svojim spokojní. Ležali pod skalami v tráve, spali a zývali.

„Nech som psom, jestli tento biedny život ďalej vydržím,“ hovoril jedon z hajdúkov ku svojim súdruhom. „Tu ležíš biedne, jako Turek v háreme; ²⁾ tu zývaš, jako líška za hroznom; tu muchy odháňaš, keď by si Turkov ubíjať mal. — Čo len toľko dumá nad tým hrobom, keď i tak Sabinu nevzkriesi? Dukič Sabinu, táto Marka ubila. Čo si nevezme Gabrielu, veď je i tak Sabine podobná?“

„Ivane,“ ozval sa na to jedon mladý hajdúk, „mne sa zdá, že olovo harambašovo by zaslúžilo srdce tvoje. Ktorý hajdúk je nie so svojim harambašom spokojný, ten inšie ani nezaslúži.“

„Niko“ odpovedal tomuto Ivan, „teba chrbát srbí a môj dieferdan ti ho rozmastí. Či žiadam si pokoj, keď to o harambašovi poviem? Či sa ukrywam za sukňu, keď Turka vidím? To iste ty robievaš.“

„Nie som rovný tebe vekom,“ vavel Ivanovi Niko, „ale som hajdúkom, jako ty a nosím dieferdan jako ty.“

„Svätá pravda,“ zvolajú hajdúci.

„Vidíš teda Ivane, že sa za sukne neukrywam,“ vraví uspokojene Niko. „Keď ti Milevu tvoju vzal Turek, či si hujákal? Keď ta jatagán ¹⁾ Turkov po hlave zaškrabal, či si vavel, že ta hlava nebolí?“

„Svätá pravda!“ zvolali hajdúci.

„Tak teda Ivane pobratime, nediv sa tomu, že Marko svoje boľasti ešte vždy cíti. Neboj sa, Turci nám nezutekajú! A či si jich nemal včera pod Skadrou dosť i bez Marka?“

Ivan bol zahanbený a aby sám seba ospravedlnil, len pod nos si mrmlal:

„Veď je to svätá pravda, lenže harambaša s hajdúkmi má tiahnuť na Turka. Čo je to za otca, ktorý s deťmi nepracuje?“

„Ivane,“ volá jedon z hajdúkov, „ty nie si matkou, ani otcem, ani sestrou, ani bratom sestry mojej Gabriely a preca ju Markovi prisľubuješ? Či si snáď z biednej sestry mojej tropíš posmech, že ju len tak, jako Turek nás slovami kopeš? Je to krásno to srdce tvoje, keď si nectíš v sestrách našich lásku? A koho by milovať maly, keď nie svojich rodilých bratov, alebo práve hajdúkov?“

„Simeone,“ odpovedá Ivan, „mne sa zdá, že som sa dnes niekde potkol, keď so všetkým tým čo spomnem, nie ste spokojní. A či ja Turkyňu prisudzujem nášmu harambašovi, keď mu prajem tvoju sestru Gabrielu? Či je ona nie Sakičovka, hodná Dukiča?!

„Hodná je nášho harambašu,“ zvolajú hajdúci a rozepu tú završili. Simeon s výrokom tým uspokojený, napravil si fez, ²⁾ potom opasok s bambítkami a utíšil sa.

¹⁾ Meno vodcovo. ²⁾ Izba, v ktorej turecké ženy bývajú.

¹⁾ Jatagán, krivý turecký meč. ²⁾ Fez, čiapka hajdúcka.

„Ja neviem, jako dnes privítame Marka,“ vravel k hajdúkom Niko, „a sami neviete, že ho s haňbou uvítať musíme. Verte mi, ja si nežiadam jeho príchod dožiť.“

Hajdúci pozreli na seba a zvolali:

„Prečo by sme s haňbou uvítať mali Marka?“

„Či,“ hovorí jedon z hajdúkov, „či sme včera pod Skadrou Turkov nezabili? Prečo by nás teda zahanbil harambaša? Hovor, Niko!“

Všetci hajdúci pozreli na Nika.

„Nuž a Sergej,“ vraví Niko.

Otázku všetci hajdúci rozumeli.

Zamlčali sa a ani slova neprehovorili.

„Bratia!“ zvolá naposledy Simeon, „čo ja o Sergejovi viem, to vám povedať môžem.“

A všetci hajdúci, jako by sa od smrti ratovať mali, pozreli na Simeona.

„Moja sestra Gabriela,“ vraví Simeon, „ponukla Sergejovi pobratimstvo, ktoré on prijal a od nás sa vzdialil. Prečo ho ona za svojho pobratima zvolila, to je nie moja a vaša starosť. Snaď i nezhoda vstúpila medzi nás, preto Sergej nás zanechať mohol. Nech nás od nezhody Matka Božia chráni.“

Simeon dokončil a všetci hajdúci sa prežehnali.“

„Preto ja,“ vraví Ivan, „mrzím sa, že harambaša nehľadá v nás útechu a v boji nezabúda žiale svoje.“

„Zle je, zle bratia!“ riekol jedon z hajdúkov. „Keď som tam hore na Blatníku na stráži stál, videl som Sergeja odchádzať na Turbicu.“

„Smrť mu!“ zvolali hajdúci. „Smrť tomu, ktorý naše hajdúctvo poškrvnil.“

„A keď som i druhýraz stál na stráži,“ hovoril zase prvý hajdúk, „a vy pod Skadrou, pod Sebou a inde ste chodili, videl som Sergeja, že so subašmi z hradu von vystúpil a s veľkou koristou sa do hradu zase navrátil. My sme mysleli, že Turka na Turbici

hľadom umoríme; nás neverný hajdúk prestil a napriek chová tých pekelných Turkov.“

„Smrť mu!“ zvolali jedvosvorne hajdúci.

Marko hore horou blížil sa ku svojim rozhnevaným súdruhom.

Keď ho strážca videl blížil sa, zvolal silným hlasom na rozmlúvajúcich sa hajdúkov:

„Harambaša!“

Znamenie to počuli hajdúci, i prestali hovoriť, prestali myslieť.

Pozrite že na družinu tú čo teraz robí!

Jedon si lahol tvárou k zemi, druhý podporel si rukou hlavu, tretí obdivoval svoj dieferdan a tak každý očakával harambašu. Marko, približiac sa k súdruhom, zarazil sa, že ho títo s obyčajným výkrikom neuvítali:

„Živili harambaša!“

Pomyslel si, že jich veľké nešťastie potkať muselo, preto celkom spokojne priblížil sa k jích ležisku.

„Čo to za zlý duch ovjal vás, pobratimci? spytuje sa jích Marko. „Či vás zbil Turčín, že vy, jako popa do knihy, hľadáte do zeme? Či snaď zhodili ste ma z harambašovstva a váš výrok povedať mi nechcete?“

Túto posledniu výčitku hajdúci strpeť nemohli. Jako na velenie pozreli všetci na Marka.

„Kto by teba zhodil z vodcovstva?“ zvolal najsmelší Niko. „Harambašo, nás veľké nešťastie potkalo! Sergej nás zradil a sedí v Turbici.“

Jako by ho tá zvest ani nemrzela, odpovedal Marko:

„A či pre jedného hajdúka padne hajdúctvo? Či pleva, ktorá sa odlúči od zrna, neletí vetrom? Načo želite plevu?“

„Živio náš harambaša!“ zvolali uspokojení hajdúci, vyhodili do výšky fezy svoje a dieferdanmi krútili kolesá nad svojimi hlavami.

„Junáci,“ riekol Marko, — aby neverný hajdúk na Turbici ukrývať sa nemohol, zajtrá pôjdeme na Turbicu.“

(Dokončenie nasleduje.)

O r o l.

Dole, orle, z výšin dole!
Sadá slnko za topole —
Sadá slnko, deň sa tratí:
Kde že budeš nocovať?

Hej, viem ja, viem o čeladi,
Kde sa život piesňou mladý,
Kde sa sláva otcov slávi,
Kde sa pradie na zástavy,
Kde sa kujú pravdy zbroje:
Ta ma znesú krydla moje.

Dole, orle, z výšin dole!
Biele stadá tiahnu z hole;
Ukonaná junač mladá
Po pažiti noclah hladá.

Viem ja jedlu nezofatú,
Pod ňou vatru, neodspatú —
Pri tej vatre junač čaká
Na slniečko i junáka,
Jej snom — sláva junákova —
Chlebom — živé jeho slová.

Dole, orle, z výšin dole!
Už rataji idú z polä,
Na večer znie zvonov hrana;
Už jich práca dokonaná.

Dokonaná — no semeno
V rodniu pôdu uloženo,
V rodniu pôdu, v ruky Božie:
Nezduší to trnie, hložie.
Mrkla nôcka, svitne ráno,
Zíde žitko zaorano.

Dole, orle, z výšin dole!
Už ostáva pusté pole,
Už pieseňky ohlas hynie
„Veje vetor po doline!“¹⁾

Svitnú vatry po okolí —
A pri vatrách sbor sokolí
Zahudie tú pieseň ľudu:
„Boly časy, ešte budú!“
A čo v svete všetko minie,
Pravda naša nezahynie!

Janko Botto.

Slovanskí básnici.

Podáva *Pavel Hečko.*

Básnici ruski.

Jestliže 9-millionový národ poľský slavnými plody poesie svojej chlúbiť sa môže, a výtečné diela tejto literatúry jeho hodné sú toho, aby od nás pilne študované byly: tým viacej to platí a platiť musí o plodoch velikej a slavnej poetickej literatúry ruskej, tohoto najvätsieho slovanského národa, počítajúceho vyše 51 millionov duší, lebo jako ohromná a bohatá je na pospol litetratúra jeho, tak i preveliký počet slavnych poetov v sebe obsahuje. A od toho času, čo básnici národa tohoto putá francúzskeho klasicizmu a iného napodobňovania zo seba zhodili i chopili sa čistej poesie národnej a slovanský cit a duch

¹⁾ Štúrova pieseňka.

zavládal útrokami jejich, môže nám básnictvo ruské za školu a vzor dokonálejšieho slovanského básnenia slúžiť. Krem toho Rusi nad iné slovanské národy staršou národnou poesiou pochľúbiť sa môžu. Z tejto príčiny obsírnejší výkaz básnikov týchto podać mienim, aby mladí poetovia naši, naučiac sa reči tohoto za našich časov i čo do literárnych plodov preslavného bratského národa, mohli k prospechu svojmu vykoristiť aspon slavnejšie plody krásoumnej literatúry jeho.

Najstaršia a spolu veľmi výtečná hrdinská báseň *zo starého veku*, je báseň od neznámeho pôvodcu a z neznámeho stoletia pod menom: „*Slovo o polku Igoreve*“ složená, v jednej zo XIV. alebo z XV. stoletia pochodiť mohúcej knihe *Mussin-Puškinom*

vynajdená a roku 1795 vytlačená. Je to básň, básňam v rukopise kráľovskom uverejneným, podobná.

Jesto i druhá tejto podobná epejeja, neskôr složená, pod menom: *Jadonščina, alebo povest o boji veľkokn. Dimitrija - Ivanoviča Donského, proti tatarskému Mamajovi*, v nejj sa opisuje povestná *Kulikovská bitka*, svedená 8. Sept. 1380.

Takýchto básni podľa domnienky od maľoruského ľudu pochodiacich, bolo neomyľne i viacej, len že sa potratily. Z obojj diel vyniká to, že kresťanstvo už vtedy tak preniklo ruského ducha, že všetkému písomníctvu svojmu tohoto rázu dodáva. V jazyku samom stýkajú sa prvky a formy staroslovjanské so staroruskými, a preto už z tejto strany sú ony jak pre básnika tak i pre jazykozpytca veľmi dôležité.

Od najstaršich časov až do Petra Veľkého, vyskytli sa iba pojedinní veľkí cirkevní rečníci, jako *Teofan Prokopovič*, arcib. Novgorodský † 1736; *Gavrilj Bužinskij* † 1731, bisk. Rjazaňský a Múromský; *Dimitrij Sčecenov*, metrop. Novgorodský od r. 1709—1767; *Gedeon Krinovskij*, biskup Pskovský od r. 1726—1767.

Až dobu túto oslávil korifej v básnictve *Mich. Vasil Lomonosov* od r. 1711—1765, pri tom všetkom, že viacej sa bol zaoberal prísnou vedou, nežli básnením, ktoré mu bolo iba zábavou v prostých od úradných povinností chvíľach. Jeho najlepšie básne byly *ódy*, z nichž 11 duchovných a 19 príležitostných. Najznamenitejšie z nich sú ale tie, v nichž velebnosť Božiu v prírode oslavuje, jako: *óda o severnej žiare*, kdež básnik veľkolepými myšlienkami a vznešeným slohom unáša; znamenitá je *óda: Na dobytie Chotina*, složená.

V dobe od *Kataríny II. po Alexandra I.* od r. 1762—1801, preslávil sa genialný básnik *Gavrilj - Rom. Deržavin* † 1816, väčší ešte v *ódach* svojich nad Lomonosova, dielom ospevuje veľké deje a udalosti veku Kataríninho, dielom veľkých mužov, jako *Potentkina* a *Petra Veľkého* a opäť *Boha* a predmety metafysické i náboženské, v nichž

(Dokončenie nasleduje.)

je najhlbším a najväčším majstrom, jako v *ódach*: na *Boha*, na *nesmrtnosť duše* a na *velebnosť Božskú*. Utešené sú tiež jeho básne: *Gorelky*, *Car-devica*, *Russkija devušky* a *Pobeda krasoty*. Jeho *óda* na *Boha* došla predovšetkým europejskej slávy, jako i do všetkých jazykov je preložená. Tieto básne vdechly nový život v umelú poesiu ruskú, on je prvým ruským básnikom, jehož pantheon geniov všetkých národov do seba prijal.

Za Deržavinom nasledovali básnici menšej ceny, jichž francúzsky pseudoklassicismus hubil. Lepší z nich boli: *Neledinskij - Meleckij*, ktorý písal nežné piesne a romance. *Dolgorukij*, skladal filosofické *ódy*. V lyrike vynikli: *Jak. Knjažnin* a *Ipp. Bogdanovič* vo svojom romantickom epose: „*Dušeňka*.“

Dramatické básnictvo tohoto veku sa ešte len rodí a rozvíja, pestovali ho: *Sumarokov*, ktorý divadlnými predstaveniami prvý k nemu podnet dal; menovaný už *Jakob Knjažnin*, jehož komédia „*Chrastin* a *Čudaki*“, a opera „*Sbitenščik*“ dlho sa na divadle udržaly; *Al. Ablesimov*, ľúbil sa svojou komickou operou „*Melnik koldun*“ (mlynár čarodejný); *Denis Vizin*, získal si dobrú povest veselohrami: *Brigadir* a *Nedorosol*; *Ipp. Bogdanovič*, spísal lyrickú veselohru „*Radosť Dušeňky*“ a drama „*Slavjane*.“

Najslavnejšími spisovateľmi a básnikami sa ale až XIX. stolie honosí u Rusov, tu sa jako čarodejným prútom pošibnutá rozvíja veda, poesia a umenie; vzešlo jarnie a letnie slnko ducho-života, a hľa genialní muži a talenta neslýchane zjavujú sa a vystupujú jeden za druhým, ba mohí v tej istej dobe účinkujú. Odhadzujú z jednej strany putá francúzskeho klassicismu, a z druhej strany vynaňujú sa z moci germansko-romanského bezúdzneho romanticismu (rojčenia), prichodia básnici ruskí k poesii čistoslavjanskej, pravda že po mnohých bojoch so sebou i po dlhých prácach, až sa dobijú k tomu pre Slovanov jedine pravému stanovisku, aby v dielach jejích zrkadlil sa z jednej strany a z druhej zvelebil sa duch a život národa.

Rozpomienka a horekovanie.

Detinské mi sta sen
Mizly letá;
Rájom bol mi všetok
Obor sveta:
Hrkot jarkov znel mi
Hudbou milou;
V kvietkoch kochal som sa
S dušou čilou.

Motýlkom som lupal
Do klobúčka;
Pre mňa zakvitala
Každá lúčka:
Svatojanské mušky
Naháňal som;
Na stromy a skaly
Vyliezal som.

Vabcov¹⁾ vešieval som
Po olšinách,
Sídla a lep kládol
Po krovínach:
Ptáčkov v zame krmil,
Rád jich mával,
Svobodu zas najar
Všetkým dával.

Jako by už vtody
Bol znal,¹⁾ cítil,
Že duch bez svobody
Mrel by a hnil:
Že ho neukojíš
Zlatom, chlebom,
Voľnosti keď nemá,
Pod tým nebom.

Lúbezné keď leto
Priletelo,
Viac sa mi lež ptáčkom
Spievať chcel:
Pri ženoch, keď žali
Pod horami,
Jahody som sbieral
S malinami.

¹⁾ Vabec = vábny ptáčik vyvesený alebo položený niekde k chytaniu druhých. ²⁾ Znal = vedel.

Do hája som potom
Zabežkal si;
Pod košatým bukom
Poležkal si:
Tam som vynačúval
Ptáčkov piesne,
Pastierskych tam fujar
Ples i tiesne.

Jako bystrý ručaj
Plynul mi čas;
Čiré zlato sypal
Žítia mi klas:
Jasno mi to sluko
Vychádzalo,
Jasno mi to slnko
Zachádzalo.

No veď — ti mi už tak
Nevychodí,
Ani mi už viac tak
Nezachodí:
Nehody sa kruté
Na mňa sujú;
Starosti ma ťažké
Usažujú.

V člnok žítia môjho
Bijú vlny;
Svet mi horkostí je
Tryzne pláť:
Mučen trápneho som
Nepokoja,
A to len pre teba
Ludko¹⁾ moja.

Či som doma, v poli,
A či v lese,
Za tebou sa moja
Myseľ nese:
V práci, odpočinku,
Vo snách, bdení
Bez teba ver duch môj
Nikdy není.

¹⁾ Ludko = Ludmila.

Keď bych ja bol ptáčik
 Bystroletý,
 Pre teba bych zlietal
 Všetky svety:
 Perál nasbieral bych,
 Zrnok zlatých
 K tvojich líčok zdobe
 Ružovatých.

Potom bych svoj pišťok
 K usťkám ti dal,
 Abych do srdca ti
 Milosti vliat,
 Milosti oj! k rodu,
 Domovine,
 Kde sa Váh, Hron, Nitra,
 Dunaj vine.

Pozde mi však vzniklas'
 Na obzoru;
 Pozde zrel som v tebe
 Blaha zoru:
 Pozde vyčítal som
 V tvojom očku,
 Jaké city kojíš
 Vo srdočku.

Osudu nás večné
 Hrádze delia.
 Predo mnou tvár tvoju
 Zastrieť velia:
 Z umu sotrieť môjho
 Tvoje meno,
 Najdrahšie to žítia
 Môjho veno.

Darmo teda kvieľim,
 Darmo volám;
 Osudu viac svojmu
 Neodolám:
 Strasť stvoju sám a sám
 Trud a bolesť
 Musím bez útechy
 Do hrobu niesť.

Juro Rajecký.

Jako cheel Petőfi byť poslancom?

(Úryvok z Petőfiho denníka z r. 1848.)

Prišla doba, keď stal sa ľud znovu národom a vedľa šľachty začal tiež sám voliť zástupcov svojich do snemu národného. Chopil som sa tej príležitosti, aby som i ja, ktorý som bol d ťiaľ prvým zástupcom ľudu svojho v literatúre, i na sneme ho zastupoval. — A kto mohol znať lepšie jeho utrpenie, lež ja? Kto mohol hájiť nadšenejšie jeho práva, lež ja? . . . Veď ľud je mojím náboženstvom (!), mojím bohom (!)

Zašiel som teda do svojho rodného kraja, do Malej Kumánie, rozdal som proklamácie medzi ľud, ktoré on prijal všade s veľkým nadšením, a nahlas sa rozprávalo po celom okolí, že budem vyvolený za poslancu. Nekofko dní na to odobral som sa na krátky

čas do Pešti; keď som sa ale znovu do Kumánie navrátil, kolovaly tam o mne už tak hrozné povesti, jaké len o najšerednejšom zločincovi kolovať môžu. A preca cheel ľud Sväto-Mikulášsky sám z úst mojich počuť vysvetlenie. I prišla ku mne deputacia asi dvoch sto mužov silná. Šiel som s nimi k mest-kému domu a oznámil som mestskej rade, že budem odbývať shromaždenie ľudu. Rada mestska cheela mi to zakázať, ja som neustúpil. Konečne privolila slavná rada pod tou podmienkou, jestli vezmem zodpovednosť na seba za všetky následky, a jestli jej predložím reč, ktorú držať chcem, k schváleniu. K prvej podmienke som privolil, k druhej ale nechcel som privoliť z dvoch príčin, predne

preto, že som ešte sám nevedel, čo budem hovoriť, po druhé preto, že nezrušili 15. marca censúru preto, aby som svoju reč, kebych ju bol mal už po predku napísanú, predkladal nejakej mestskej rade k schváleniu. Richtár opýtal sa ma, o čom chcem hovoriť? I odpovedal som mu, že o volbe poslanca a o tých pomluvách, ktoré v mojej neprítomnosti po okrese o mne boly roztrúsené. Richtár začal kričať, že o voľbách môžem hovoriť, že mi ale prísne zakazuje, o pomluvách slová šíriť. —

O ty vzore všetkých sudcov!

Hľadel na to pokojne, keď sa o mne najničomnejšie zprávy roztrusovaly, ba roztrusoval jich sám, a teraz mi zakazoval, že sa nesmiem ospravedľňovať!

A to sa stalo na mestskom dome, v chráme spravodlivosti!

Postavil som sa pred mestský dom a prehovoril som k shromaždenému ludu o voľbách poslancov, o pomluvách som ale mlčal, nie preto, že mi to sudca zakázal, ale že som videl na tvárach shromaždených, že kebych bol len zavádzil o svojich pomluvačov, z ktorých nektorí dívali sa z okien mestského domu, bol by lud hneď na nich sa vrhol a jich roztrhal jako falošné bankovky.

Pokým som ešte s ctihodnou radou v sieni mestského domu vyjednával, zarínčal mi náhodou na boku meč a lud vonku už kričal:

„Zle je, ubližujú Petőfimu!“

I drel sa do dverí a neutíšil sa skôr, dokým sa nepresvedčil, že sa mi nič zlého nedeje. Keď som svoju záležitosť s mestskou radou dokončil, sprevádzal ma lud s hromovitým „éljen“ pred mestský dom a pozdejšie dozvedel som sa, že medzi tým, čo som rečnil, mnohí s otvorenými nožmi okolo mňa stáli, obávajú sa, aby protivníci moji na mňa neurobili útok: i boli odhodlaní každého na mieste preklať, kto by sa bol opovážil mňa znepokojovať. Na šťastie sa nič neprihodilo, shromaždenie sa rozišlo v najlepšom poriadku a lud obecný z celého mesta prisahal k mojej zástave.

Odpoľudnia zašiel som do Szabad-Szállása, abych sa i tam o stave vecí presvedčil. Od jedného z úradských dozvedel som

sa, že i tu stojí lud s nepatrnými výnimkami pri mne, tak i lud v Lacháze a vo Fülöp-szállási. Odišiel som spokojne do Sv. Mikuláša nazpät a ani najmenej nepochyboval som o tom, že budem za poslanca vyvolený. Bôh vidí v srdci mojom, prečo som sa tomu tak veľmi tešil, či zo slávy, lebo ziskuchtivosti, alebo len preto, aby som mohol za blaho a práva ludu bojovať. Prijdúc do Sv. Mikuláša, presvedčil som sa, že protivníci moji znovu roztrúsili a rozmnožili krivé svoje zprávy o mne, a vypravujúc tiež medzi iným, že predpoludňajšiu reč svoju som ukradol z jakýchsi novín, že ma popoludní do Szabad-Szállása ani nepustili, ale hneď pred mestom už napät zahnali a iné podobné veci. Za niekoľko dní obdržal som i zo Szabad-Szállása anonymný list, v ktorom som bol varovaný, aby som k volbe do mesta nechodil, že sa tam strojá proti mne pikle a nástrahy. Ja som vedel, zkade vetor veje a nedbajúc na nič, poberal som sa deň pred voľbou do Szabad-Szállása, kde som sa u jedného známeho ubytoval. Jaknáhle som sa v dome svojho hostiteľa objavil, nalakala sa všetká čeliadka a od strachu sotva mohli nektorí sluhovia tieto slová zo seba vyraziť:

„Pre Boha, utekajte hneď preč, lebo vás tu za niekoľko okažení zabijú. Zavčerom odbavovalo sa tu skoro do polnoci shromaždenie ludu proti vám, i sbúrili proti vám všetok lud. Zdejší farár, ktorého syn chce byť u nás poslancom, riekol, že jaknáhle sa v meste objavíte, že dá hneď všetkými zvonmi vyzváňať. Vzdialte sa, prosíme vás, jestli vám život milý!“

I jeden z mojich priateľov pribehol ko mne, jako bez duše a vypravoval mi to isté, tak že som už rozvažoval, či mám odísť, či nie. Nebál som sa ani tak o seba, jako o svoju manželku, ktorá bola so mnou prišla. I hovoril som, že odídeme; ona mi ale celkom odhodlane odpovedala, že nepôjdeme a že zostaneme, že, jestli nás chcujú zabiť, aby nás zabili.

„To nech si nedovolí nik tvrdiť, že si sám ustúpil.“

Tak hovorila moja manželka.

A ja som privolil, že zostaneme, ba išiel som i na mestský dom; tam bolo ale veľké všeobecné zdesenie, keď som sa jim tak nenadále objavil. Notár, ktorý bol jediným mojím priateľom v Szabad-Szállási, vypravoval mi o shromaždení ľudu proti mne odbývanom a nektorí z radných pánov pripľazili sa ko mne, dokladajúc, že nikdy neboli proti mojej osobe, ale len proti mojim zásadám. —

O vy ubožiaci, vy tiež znáte, čo to zásady?! —

Keď som sa podvečer poberal do svojho príbytku, posretol som mnoho sedliakov, ktorí ma všetci veľmi zdvorile pozdravovali. Nuž, myslel som si, protivníci moji sú zatlačení, ľud ma srdečne pozdravuje a bude všetko dobre.

O desiatej hodine v noci vzbudilo ma prenikajúce a hlučné pokrikovanie.

Ľud už pil na zdravie — farárovho syna.

Pozrem z okna a počujem čelad vypravovať, že farár platí dnes víno a pálenku vo všetkých mestských krémách.

Keď moji protivníci videli, že žiadnymi pomlúvami a žiadnym utrhačstvom už ľud odo mňa odvrátiť nemôžu, chopili sa posledného prosriedku a zakúpili vínom a pálenkou myseľ ubohého ľudu, aby sa obrátil proti mne a proti — sebe!

Pitie a krik trval až do rána.

Na druhý deň ráno dostavil som sa na mestský dom, abych tam vyčkal, kým príjdu dedinčania a abych sa pred nimi, keď budú všetci spolu, z pomlúv ospravedlnil, ktoré o mne roztrúsené boly.

Stojím tam niekoľko okamyhov, keď náhle počujem slovo: „bezočive.“

Obzrem sa, kto to povedal?

Bola to ctihodná jakási osobnosť, čo pred niekoľko rokami vlastného otca bola okradla a potom, jako befar, po pustatine sa potkala. Za nejaký čas befaroval, neskôr ho zavreli a konečne stal sa richtárom v Szabad-Szállási a obkrádal od toho času nie len okolie, no i vlastné svoje rodisko.

Ten človek nadal mi do bezočivých, nestydatých.

Pristúpil som k nemu a hovorím:

„Prosím, pane, odvolajte to slovo, ktoré ste práve riekol.“

„Neodvolám,“ odpovedal richtár, „bezočiate sa sem vtierate.“

„Opakujem ešte raz, aby ste to odvolal . . .“

Sotva som to vypovedal, zpozoroval som, že ma už obklúčila celá rota opilcov. Znamenie bolo dané, zo všetkých strán sa ko mne blížili, a naraz zavznelo asi zo sto hrdiel:

„To je ten zradca vlasti, to je ten ruský špehuň, čo chce zapredať krajinu, zabite ho, roztrhajte ho!“

Nepozostávalo mi nič inšie, len utekať hore do izieb mestského domu a žiadať slavnú radu, aby ma zastála, lebo že je za môj život zodpovednou.

„Jestli sa hneď nevyklúdate z mesta“, odsekol mi predseda volebného povereníctva, jakýsi vyhnaný notár, „nestojíme za váš život!“

„Nepozostáva mi teda nič inšieho,“ hovoril som, „len abych sa vzdialil; starajte sa ale páni moji o to, aby sa mi nič nestalo, aby som nebol insultovaný. V skutku, to je rozkošné! Tak rozumiete tu, vy páni, svobode? Tak zhanobujete svoje vlastné mesto, ktorého meno je Szabad-Szállás?“

„To je svobodou,“ odpovedal vyhnaný notár, „že ten, kto sa ľudu nelúbi, z mesta sa jednoducho vyženie.“

Prisiel i farár na mestský dom, ktorý v noci 24 okoví vína v prospech svojho syna obetoval, i tešil ma, abych sa nebál, že sa mi nič nestane, len abych odišiel.

„Abych sa nebál,“ odpovedal som mu, „veď som sem neprisiel, abych sa strachoval a lakal!“

Doprevadili ma na dvor.

Pred mestským domom stála posial opilá, hulákajúca rota.

Ozbrojení bandúri obklúčili ma a odprevádzali.

„Pešky nemôžem ztadeto odcestovať,“ hovoril som jim, „počkajte, kým príjde môj voz zo Sv. Mikuláša.“

„Tak dlho nemôžeme čakať,“ riekol zase vyhnaný notár, „musíte sa hneď preč pobeť, ďalej nemôžeme už ľud znepokojovať. Sami vám objednáme povoz.“

I priel som pešky na koniec mesta, obkľúčený ozbrojenými bandúrmí; len to ešte chýbalo, aby mi boli ruky na chrbát priviazali. Na konci mesta posadili ma s mojou manželkou na voz a voz pohol sa smerom k Sv. Mikulášu.

Uhánali sme za hodnú chvíľu, i zvolal som na pohoniča:

„Kam ma veziete, veď nejdeme do Sv. Mikuláša!“

„I ano,“ odpovedal pohonič, „lež nejdeme hradskou, len pri bösztörskej čárde na ňu prijdeme.“

„A prečo ma neveziete po hradskej?“

„Bolo mi to zakázané tade hnať,“ znela odpoveď.

Zamlčal som sa, nevediac, prečo sa tak stalo; len keď som o dobrú polhodinu k hradskej pozrel, videl som, jako po nej uhánaly vozy zo Sv. Mikuláša a z Lacházu s mojmi zástavami.

Tu sa mi len v hlave vyjasnilo . . . navliekli to tak, aby som svojich voličov nesretol.

Prišiel som domov v hroznom rozčulení.

Po poludní vrátili sa i voličia Svätomikulášski a Lacházski, i vypravovali mi rozhorlene, čo sa s nimi dialo.

Keď sa k Szabad-Szállášu blížili, zastavili ich už pri bösztörskej čárde nektorí ľudia a kričali:

„Kto nehlasuje na Petófiho, nech ide ďalej; kto je za Petófiho, nech sa neblíži k Szabad-Szállášu, lebo ho tam nabijú!“

Moji ľudia nedali si to rieknúť a ponáhľali sa ďalej. Keď sa k mestu priblížili, vyrútila sa na nich tlupa ozbrojených protivníkov a donútila ich, ponevác bez zbrane boli, k ústupu.

V Szabad-Szálláši vyvolený bol jednohlasne farárov syn za poslanca.

Tak skončila sa voľba.

Nepriidal som ani to najmenšie.

Nikdy snád neboly pravda a právo tak nohama šliapané, jako teraz.

Protivníci moji započali proti mne svoje útoky tým, že vyhlásili moju proklamáciu za krádež z novín. Tým sa ale ešte neuspokojili, lebo roztrusovali ďalej, že som republikánom.

„To nič nerobí, keď je republikánom,“ volal ľud; „nech je preca našim poslancom!“

„Ten človek je nepriateľom nášho ministerstva,“ volali protivníci ďalej.

„Ani to nič nerobí, nech je nepriateľom kohokolvek; nám je priateľom a preto bude poslancom. Ministri sú veľkí páni, budú mať dosť priateľov na sneme; my tam ale málo máme priateľov!“

Keď ani to nepomohlo, počali ma o česť privádzať, roztrusujúc o mne, že som človek, ktorý nesmie v Pešti ani len na verejnom shromáždení hovoriť, že som človek, ktorého z Pešti vyhнали a z ktorého pádu zaraduje sa ministerstvo a celý národ, a že chcem radšej krajinu Chorvatom, Rusom a Bôhvie komu ešte zradiť. A keď ani to ešte nepomáhalo, opili ľud a priviedli ma násilne k pádu.

A to sa stalo dnes, — dnes 15. júna chcel ma zabíť ten maďarský ľud, za ktorého práva a svobodu som tri mesiace predtým, 15. marca, vstúpil v prvý šík!

Nerobím preto výčitku ľudu, no jeho svodom, ktorých zákon a Bôh skarhajú!

Ľud mi je predea svätým, tým svätejším, že je slabým, jako žena a jako dieťa.

Z maďarského podáva *Sytniansky*.

Nákres života Andreja Braxatoris-Sládkoviča.

Podáva *Ludovít Grossmann*.

Sdelujúc ctenému obecenstvu bystrého „Orla“ životopisný nákres výtečného básnika slovenského a priateľa svojho nezapomenutelného Andreja Braxatoris-Sládkoviča, ne-

chcem, aby to, čo o ňom zo skúsenosti tridsaťšesť ročného najuprimnejšieho priateľského s nim obcovania poľávam, bolo jako úplný a už celkom završený životopis jeho

považované. Má to byť len material a jako by ešte neotesané a nespracované kamenie, ktoré, dá Bôh, časom svojím ruka umelecká upotrebí k tomu, aby mu — po predbežnom dôkladnom preštudovaní jeho spisov, a použijúc k tomu ešte i iných v matičnej zbierke nachodiacich sa príspevkov k jeho životu — jeho duchu a zásluhám primeraný a docela dôstojný životopisný pomník postavila.

Andrej Braxatoris - Sládkovič narodil sa v meste Krupine, dňa 30. Marca r. 1820, z otca Andreja Braxatorisa, tamojšej, ešte z časov jozefinských pozostalej, takrečenej národnej miešanej¹⁾ školy učiteľa, a matky Therezie rodenej Bartholomaeidesovej. Bol on ôsme zo štrnástych z tohoto manželstva pošlých dietok. Matku svoju ešte v dost útlom veku utratiac, otec jeho vstúpil do druhého manželstva s Elizabetou Kellnerovou, s ktorou mal ešte tri dietky.

Prvú výchovu prijal náš Sládkovič od otca svojho, ktorý nie len jako výborný učiteľ, ale i jako slovenský spisovateľ²⁾ a jedon z členov roku 1812 snahou A. Lovicha, B. Tablica, J. Seberinyho a iných povstalej „Slovenskej literárnej spoločnosti baňskej“ bol známy.

Vybaviac školu otcovskú, daný bol k naučeniu sa reči maďarskej do Perovčian (Perötvény), ku kalvinskému farárovi Lud. Keményovi v stolici hontianskej, z kade po jednom roku navrátil sa zase do Krupiny, aby tam do grammatikálnych škôl v kláštore piaristov vstúpil.

Potom ho dal otec jeho k ďalšiemu pokračovaniu vo vedách do škôl štiavnických. Tu boli jeho učbárm: Mich. Burkhard, Joz. Košáni, Ján Rojko, Štef. Boleman a Daniel Lichard.

V Štiavnici jako žiak nižších tried vynikal bystrosťou a živosťou, tak že, jako sa hovorí, kde sa len tri hrachy varily, tam i on bol. Ale už i jako starší študent veľmi rád mal veselú spoločnosť priateľov; ačkoľvek i toho času s biedou sa potýkal, pone-

váč už vlastnej matky nemal a v dome rodičovskom viac ešte neopatrených detí každodenného chleba potrebovalo.

Roku 1836 založila mládež slovenská na lyceume štiavnickom za príkladom iných škôl ku vzdelávaniu sa v reči a literatúre česko-slovenskej, zvláštny spolok slovenský, najviac s pričinením Jána Bysterského, pochádzajúceho z nitranskej stolice a mojím, a síce pod predsedníctvom tehďajšieho superintendencialného kaplána, Samuela Hojiča. Spolok tento prvý dva roky len živoril, preto že u starších žiakov málo súhlasu nachodil. Druhý rok jestvovania tohoto spolku, rok to 1837, bol rokom, v ktorom sa užšie priateľstvo medzi mnou a Sládkovičom vyvinulo. Ja som bol bibliotekárom tohoto spolku, jehož knižnica záležala z pozostalých kníh niekdejšej baňskej spoločnosti; a jako taký poskytoval som ochotne v škole o rok odo mňa mladšiemu Sládkovičovi z knižnice rozličné česko-slovenské spisy k čítaniu, menovite pilne čítaval: Kollárovú „Slávy Dcéru,“ Hollého spisy, „Časopis českého museum,“ „Květy“ a iné. Táto okolnosť nám slúžila k tomu, že sme sa vždy viac a viac poznávali a i súcitom a rovným smýšľaním jedon k druhému vinuli, až z toho to najvreliešie priateľstvo povstalo, ktoré len smrť Sládkovičova pretrhla. Keď sme už takto duchom spojení boli, spojili sme sa ešte i spoločným bytom. Avšak nezadlho za tým nastúpil čas nášho prvého lúčenia. Sládkovič unujúce biedu, s ktorou bol prinútený zápasíť, prijal povolanie za učiteľa do Lazian (Ledény) v stolici hontskej, kam po Velkej noci r. 1838 odišiel. Ale škola lazianska nebola uspokojujúcim polom účinkovania pre ducha Sládkovičovho. Už po uplynutí niekoľko mesiacov zahorel túžbou navrátiť sa k posvätným prameňom vied a do náručia svojich priateľov. Sdelil svoj úmysel i mne a ja som ho v ňom všemožne utvrdzoval a k jeho prevedeniu vyzýval. Aby Sládkovič svoj úmysel mohol uskutočniť, obrátil sa na svojho bývalého učbára Bolemana, prosiac ho, aby mu nejakú pomoc poskytol. Bolemanova odpoveď bola docela krátka, nič nesľubujúca a znela: „Charissime Braxatoris! Si consilia tua ex Deo

¹⁾ Boly to školy podobné terajším bezkonfesionálnym. ²⁾ Písal menovite „Pamätnosti mesta Krupiny.“

sunt, non interibunt, sin minus, vani sunt Tui conatus. Vale!“ A tak nemajúc z tejto strany žiadnych výhladov na nejakú podporu, zdalo sa, že bude prinútený upustiť od svojho predsavzatia. Na šťastie ale mal som ja, jako toho času jedon z najstarších žiakov na štiavnickom lyceume, viac prednejších domov meštianskych, z ktorých som mesačne, čo domáci učiteľ peňažitú odmenu fahal. Slúbil som teda svojmu priateľovi Sládkovičovi, že mu jedon z týchto domov, menovite dom Jána Pišla postúpim. To rozhodlo a Sládkovič prijmúc moje nabídnutie so začiatkom druhého školského polroka r. 1839 zase sa navrátil do Štiavnice. Keď sa do tejto dávnej minulosti pohrúžim, čo pozorujeme pri všetkých slavných mužoch, ktorí na čas boli školy opustili, pozdejšie ale upamatujúc sa na svoje vniutorné povolanie zase sa do nich navrátili, to isté nachodím i pri mojom drahom priateľovi Sládkovičovi; i jemu toto dočasné vystúpenie zo školy len k dobrému poslúžilo. Lebo i za tento, čo i len krátky čas svojho verejného úradovania v Lazanoch, zavčasu, už jako 18-roční mladík navykol k istej mužskej prísnosti v konaní svojích povinností, ktorej vstúpiac do verejného úradu sa musel podrobiť; a potom i preto, že chcujúc sa zase nazpäť do škôl navrátiť, musel vážnejšie o svojom úmysle rozmýšľať a si jasné povedomie utvoriť toho, čo pred seba bere, a jakými prosriedky a cestami to môže docieľiť. S jeho príchodom do Štiavnice vzali sme si zase i spoločný byt, a sriadili sme znovu a prímeranejšie spolok slovenský na lyceume štiavnickom, požiadajúc o prijatie predsedníctva môjho priateľa a roľáka Pavla Ollíka, študujúceho na baňskej akademii štiavnickej a bývalého učenca Štúrovho na prešporskom ústave reči a literatury česko-slovenskej. Spolok štiavnický hneď v prvom roku natolko sa zmohol, že takmer všetka odrostlejšia mládež slovenská, študujúca na štiavnickom lyceume do neho vstúpila.

K oduševneniu nášho spolku značne prispievala i tá okolnosť, že i nektorí zo študujúcich na baňskej akademii bratov Čechov, jako menovite Augustin Blahoslav Beer naše zasadnutia navštevovali.

Tohože roku sriadil náš Sládkovič na lyceume štiavnickom i slovenský spevokol, ktorý s pomocou Jána Slujky, elementárneho učiteľa a organisty pri cirkvi evanj. štiavnickej, poskytujúceho mu nápevy, náš Sládkovič sám spravoval.

Národné trenice už i toho času i medzi štiavnickou študujúcou mládežou povstávaly; slovenská stránka ale, ponevác robila väčšinu, vždy na vrchu bývala.

V tom istom dome, kde sme my so Sládkovičom a jeho spolurodákom Launerom spoločný byt mali, rovno oproti našim dverám bývali i nekolki odporného smýšľania spolužiaci naši; tito sa ustavične do nás zadierali vyspevovaním rozličných slovenský cit urážajúcich piesní a všelijakými inými posmeškami; za čo sme jim my pravda tiež nikdy dlžní nezostali. Z vonku na našich dverach sme mali napísaný ostatný verš z Kollárovej „Slávy dcéry“: „Peklo zrádečím, nebe Slávüm věrným“; to našich protivníkov najväčšej škreglo, a keď nám to i zotreli, zase sme si to napísali. Často týchto roztržiek bývaly príčinou i v tak rečených stilistických školských hodinách čítané domáce úlohy s jich pichlavým podozrievajúcim a osočujúcim obsahom, ktoré naši protivníci donášali a čítavali, zvlášte keď si svobodne mohli predmety voliť. Ustavične sa nám vyhadzoval na oči „magyar kenýér“, „magyar bor“ a „magyar levegő“, jako by Slovák ani len ten chlieb z vlastnej práce nejedol a jako by ešte i len to povetrie z cudzej milosti požíval.

Bolo v ten čas v Štiavnici aj viac meštianskych a haviarskych rodín, menovite Pišlovská, Šulcovská, Vaňkovičovská a iné, ktoré sa k národnej slovenskej stránke priaznive chovaly, rady Kollárovú „Slávy Dcéru“ a toho času v Pešti vychodivšiu „Zoru“ a iné česko-slovenské spisy čítavaly.

Všetke toto len utužovalo v jej národnom povedomí mládež slovenskú.

Roku 1839 dokončiac svoje štúdia na lyceume štiavnickom, rozlúčil som sa so svojím drahým priateľom Sládkovičom, odoberúc sa v septembri na bohoslovecké štúdia do Prešporku, jeho v Štiavnici nechajúc.

Odchádzajúc zo Štiavnice odovzdal som všetky tie domy, v ktorých som jako domáci učiteľ hodiny dával. Sládkovičovi; medzi týmito bol i dom Pavla Pišla. Tu uzavrel Sládkovič bližšiu známosť s tohoto dcérou Marinou, ktorej menom pozdejšie i svoju prvú obširnejšiu báseň pomenoval.

Po mojom odchode stal sa Sládkovič mojim nástupcom i jako alumnický senior, čím ho tehďajší spravca lycea a alumnae ephorus, professor Lichard menoval. Táto okolnosť Sládkovičov vliv na ostatnie žiactvo značne rozšírila a upevnila, a skrze to i k tomu dopomáhala, že mohol spolok slovenský ešte k radostnejšiemu rozkvetu priviesť, a ktorý potom až do Lichardovho odchodu zo Štiavnice i v skutku zdarne pôsobil.

Roku 1840 na konci mesiaca Auguta Sládkovič majúc odcestovať do Prešporku cieľom pokračovania vo vyšších štúdiách, vyzval ma, baviaceho sa na ten čas v susedstve Krupiny, v Pliešovcach, aby som prišiel do Krupiny a z tade spolu s nim a s jeho rodákmi Launerom a Benkom túto cestu nastúpil. Keď som, prijímúc tento návrh, prišiel do Krupiny, Sládkovičov otec mi výčitky robil, že som jeho syna z Lazian, kde vraj už bol opatrený, nazpäť do škôl odvolal, dodávajúc, že on ďalej svojmu synovi pomáhať nemôže, lebo že má ešte i viac neopatrených detí. A v skutku, Sládkovič odchádzajúc do Prešporku, nedostal viac od svojho otca jako dve šajnové zlatky. Celý rok žil jedine na alumnii, ostatnie ale svoje potreby musel zapraviť z telekovského stipendia, ktoré ostatní rok v Štiavnici obdržal, a ktoré len 100 zl. v šajnach obnášalo. Čím menej sa mu ale dostávalo telesných potrieb, tým viac pečoval o ducha svojho, pracujúc všemožne na jeho zdokonálení; zvlášte v slovenskom ústave bol jedon z najusilovnejších členov, a už v ten čas dalo sa predvídať, čo sa z neho pre národ môže vyvinúť.

Jeho professormi na prešporskom lyceume, kde za dva roky bohoslovie študoval, boli: Štefan Boleman, ten istý, jehož žiakom bol i v Štiavnici; Viliam Šimko, Andr. Michnay, Gottfr. Schrör a v ústave reči a literatúry slovenskej Ludovit Štúr. Že Štúr mnoho

prispel, jako Kalinčák hovorí, k budúcemu smeru žitia slovenského pri Sládkovičovi, menovite čo sa tej nepodvratnej viery v budúcnosť Slovanstva týče, to je bez všetkej otázky; ale sa ani to popierať nedá, že veľú lásku k svojmu národu a živé povedomie národnie rozžaté zvlášte pilným čítaním Kolárovej „Slávy Dcéry“ už zo Štiavnice priniesol.

Bol že to v ten čas za život u tej prešporskej mládeže — čulý, rezký; všetko sa to jedno nad druhé usilovalo, pracovalo a študovalo. Jestli že ktorých krem večerních hodín bolo vídať po meste chodiť, tých iste neminuly výčitky a karhanie, jako takých, ktorí miesto študovania ulice sošívajú.

Ti, ktorí v daktorých predmetoch vynikali, menovite v rečach, mávali v súkromných hodinách prednášky pre tých, ktorí sa chceli na nich súčastniť. Tak sme mali isté hodiny v nemčine, maďarčine, v grécitine, polštine, francúzštine, angličtine atď.

Ohľadom mravnosti tu panovala katonská prísnosť, tak že dost nevelkého mravného prestúpenia následkom bývalo vytvorenie zo slovenského ústavu.

V prvom roku môjho pobytu v Prešporku pod predsedníctvom Aug. Hor. Škultetyho zvláštnu činnosť a život budil v slov. ústave svojou energiou náš Jozef Miloslav Hurban; v druhom ale roku, keď už zase na čele ústavu stál z Nemecka sa navrátiť Štúr, bol v každom ohlade vzorom náš od všetkých rovno milovaný Sam. Hroboň, s ktorým som ešte pred obznámením sa so Sládkovičom, už roku 1833/4 až do r. 1841 — v ktorom roku sme sa potom rozlúčili — v tom istom priateľskom pomere žil, v ktorom so Sládkovičom. So Sam. Hroboňom sme už v Gemeri r. 1833/4 počali k národnému povedomiu prichodiť následkom neprajného sa chovania k Slovákom jedného z tehďajších professorov gemerských, ktorý sa častejšie nešetrne o Slovákoch vysloval.

Bol to v ten čas vôbec zápalistejší a ideálnejší život pri všetkých, či to boli Slováci, či Maďari alebo Nemci, nežli pri terajšej z väčšej čiastky len po chlebe a telesných rozkošach sa shánajúcej mládeže pozorujeme;

ačkoľvek česť, všetka česť i terajším jednotlivcom, ktorí v tomto ohľade výnimky robia a dosť sily majú sopret sa záhubnému vlivu terajšieho všeobecného materializmu.

V 1841/2 školskom roku ja som už nebol viacej v Prešporoku; dokončiac štúdia, prijal som dočasne učiteľskú stanicu v svojom rodisku v Pukanci; Sládkovič ale so svojimi rodákmi Launerom a Benkom ešte na jeden rok tam zostali. Ponevác som teda v tomto roku nebol očitým svedkom života Sládkovičovho, myslím, že najlepšie urobím, keď tu z tohoto času to uvediem, čo o ňom a jeho vrstovníkoch v svojich rozpomienkach na Ondreja Sládkoviča“ (vo Viliam Pauliny-Tóthovom „Sokole“ z r. 1862) hovorí Janko Kaliničák:

„Sládkovič prišiel do Požona so svojimi dvoma najbližšími kamarátmi Štefanom Launerom a Jánom Benkom¹⁾, medzi nami alias Beník menovaným. Beník bol šuhaj dobrý, ale slabý; Launer mal sivé oči, plavé vlasy, širokú lepku, bol malý, rázny, vytrvalý z každého ohľadu, ale pritom neustupný a zlostný, že sa nám vždy vlasy jažily, keď sa proti nám za dač postavil. Launer bol osobnosť zvláštna. Bol Slovák vždy horlivý, vytrvalý, ale sa s nikým zo Slovákov zniest nemohol. On mal na sebe všetky chyby cholerickeho temperamentu. Aspon ja som typy letory cholerickej s jej dobrými a temnými stranami u nikoho istotnejšie vyrazený nepoznal, jako u Launera. Bol on „ein Geist, der stets verneint“ t. j. ustavičná, večná opposícia. Hádam nikto nebol z nás pilnejším v značení prednášok Štúrových, obzvlášte z ohľadu na porovnávaciu mluvnicu jazykov slovan-ských so sanskritom, jako on, ale sa tiež zas nikto so svojimi vrstovníkmi tak ustavične nepoharkával, jako on. On chcel byť vždy napred, hods i iní vlastnie povedomie o svojich osobách mali, a jemu pary nepostačovalo jich prevýšiť. Zomrel v Sarvaši.“

Tolko o Launerovi.²⁾

„Znali sme teda v Požoni štiavnický trojlístok Ondreja Braxatorica, Štefana Launera a Jána Beníka, i držali sme jich za „bonos latinos.“ Čo ale Ondrej Braxatoris nevykonal? bol pilným údom ústavu slovenského, pilne donášal práce, keď naňho poriadok prišiel, ba čo viac, prvotiny múzy jeho sa už v ten čas objavily.“

„Prvý raz sa objavilo meno „Ondrej Sládkovič,“ a nie jako pred tým Braxatoris, v prvom ročníku „Nitry“ z roku 1842, kde od neho čítame „Hlas k Nitre,“ „Potechu“ a „Ctibora.“

„Boly to, jako hovorím, prvotiny, práce v ústave Požoňskom čítané, a nikto si jich vtedy veľmi nevšimal za to, že šuhajci slovenského ústavu v zatemnení a prevýšení vrstovníkov svojich najväčšiu ambíciu hladali, a tak v ústave samom práce čítavali, ktoré sa Sládkovičovým vyrovnaf mohly.³⁾“

„Ondrejko nebol v ústave žiadnym hodnostárom; nemal nároky žiadne, a preca sme ho všetci radi mali, hods sa už vtedy mládež slovenská na dve stránky rozpadúvať počala. Štúr chcel totiž z novu usporiadať ústav, i pôsobil na mládež, aby si stanovy ústavu paragrafovala, tak žeby potom žiadan úd ústavu nič ľubovolne robiť nemohol. Nepáčilo sa to ale mnohým o tom všetkom jakýsi nátlak pre mládež vetriacim; povstaly teda dve strany: Štúrovská a Antištúrovská, o rok gemerskou od nás menovaná. Sládkovič neprislúchal k žiadnej a súc tichý, beznároky, bol oblúbeným u všetkých vrstovníkov, keď medzi tým Pyladesa jeho, Launera, mnohí viac vystáť nemohli.“

„V čase, kde dualismus tento v ústave i skutočne na javo vystúpil t. j. nasledujúceho roku, bol už náš Ondrejko za horami, za dolami.“

Tolko Kaličnák.

(Pokračovan e nasleduje.)

¹⁾ Medzi Sládkovičom a Launerom už pre tohoto povahu nikdy nebola veľká harmonia, Benku mal Sládkovič pre jeho dobrosrdečnosť o veľa radšej. ²⁾ Táto charakteristika je docela na vlas pravdivá. ³⁾ Bola toho príčinou i istá od rokov sa deliaca žiarlivosť, pochádzajúca odtiaľ, že zo Štiavnice do Prešporoku dochádzajúci žiaci, obyčajne vynikali a preto i u profesorov vyznačení bývali.

H u s á r.

Paripa — zlatý sersám¹⁾ —
Komu lepšie jako nám?
To je život husársky,
Nie pechúrsky²⁾ žobrácsky!

Ostrá šabľa — karabín —
Pol sveta sa nebojím
Cisár z toho radosť má,
Že takého syna má.

Ja som šuhaj z Trenčína
Zná ma celá krajina —
A milej závidí svet,
Že som chlapec jak ten kvet.

Letí husár cez nivy,
Jako šarkan ohnivý,
Letí v prachu deň a noc,
Ide vlasti na pomoc.

Len pozri v kraj delaký —
Nevidíš tam oblaky,
Jak sa krútia, spájajú
Tam dolu až k Dunaju?

Nevidíš ten krdel vrán,
Jako letí z horních strán,
Letí nadol do mraku,
Jak na hostinu dáku?

Tam sa sídete spolu
Ku kráľovskému stolu,
Bude taká hostina,
Jakej nezná krajina.

Bude svatba, drahý brat!
Ty sám budeš mladý zať.
„Nezlaknem sa radosť,
Idem privítať hostí.

Pokým šablu v hrsti mám,
Vífaza v svete neznám,
Prebijem sa cez mraky,
Cez more, cez oblaky.

Viac sa prebiť nemôžem —
Tak zhltne ma čierna zem,
Nedávaj ma v okovy
Na potupu vrahovi.

Radšej zhytnem na poli,
Jako by žil v nevoli,
Milšia mi tá mohyla,
Dobre sa maj má milá!“

Ján Král.

Ataman Kunický.

Povešť od *Mich. Czajkowského.*

I.

Kráľ Ján, muž hroznej ruky a prázdnej hlavy, vladáril berlou poľskou. Britkým mečom pokoril bisurmanské³⁾ šije, pokarhal

zradu Románov, pristavil nájezdy Tatarov; no nezničil papier Andrušovský⁴⁾ podávajúci cárovi Moskvy⁵⁾ zadniepranskú Ukrajinu s polovicou Kozáctva. A tak snadno smluvu tú

¹⁾ Vehlasný p. pôvodca posielajúce svoje básne, píše nám medzi iným: „Ináč vás úctive prosím, aby ste v mojich prácach nič nepremenili, lebo slovenský štýl poetický vedľa národných piesní veľmi delí sa od prósy. To slovo „paripa“ a „sersám“ neráče brať za maďarskú — bo to náš národ užíva a tú báseň píšem v prosto-národnom štýle, v ktorom sa purismus užívať nemôže. „Má“ miesto „moja“ užíva sa všade v prosto-národných piesňach. A tak na žiadosť pána pôvodcu nedovolíme si nikdy žiadnej premeny v básňach jeho. Redakcia. ²⁾ Pechúr vedľa liptovskej mluvy = infanterist. ³⁾ Bisurman = Turek. ⁴⁾ Smluva uzavrená medzi Moskvou a Poľskom v Andrušove r. 1667 oddala prvej vláde celú Ukrajinu zadniepranskú i mesto Kyjov. Michal Korybut, človek nevládny i vlastnou nemocou i ustavičnými intrigami hetmana Sobieského, nemohol nič robiť proti smluve, a Sobieský stanúce sa kráľom, pokojom uzavretým v Moskve r. 1686 skrz Grimultovského a Oginského, potvrdil smluvu Andrušovskú; — ktorú povšedne menujú Grimultovskou. ⁵⁾ Toho času nemenovali sa cárami Rossie, ale cárami Moskvy, vladári ruskí.

pripečatil, jako keď by sa záležitosť točila bola medzi šľachticom a šľachticom o medze niekoľkých jutár zeme. Roztopašná svevola privilegovaných pánov a pýcha nektorých atamanov¹⁾ neboli posiaľ v stave rozervat' pobratimstvo Kozákov s Poľskom, a keď sa ono i na chvíľu pretrhlo, vracala sa Kozáčizna²⁾ hneď k matičke otčine práve tak, jako keď prívetivými slovami zvodca omámená dcéruška opúšťa dom rodičovský, no hneď sa zepamätá, pozná zablúdenie i vracia sa k srdciam jej vždy otvoreným. Všetko je prehliadnuté, všetko pochované do prepasti zabudnutia. Dva bratské národy spoločujú sa v jedno bohatierske, veľké telo, i smelým čelom stávajú si oproti spoločným vrahom. No Ján kráľ záväzkom tým rozdvajil ľud kozácky, zachádzajúc s ním jako s hovädom. I hodil tým väčšiu nechť do srdca, jak keby bol ničil svobodu, vieru a tisíc hláv zotal mečom katovským.

V Gluchove zvučia zvony jako v deň smútku.

Pod Poltavou slzami Vorskla zoviera a rozvodnieva sa, v Baturyne starobylý zámok porastá mochoh žialu. A od ľavého brehu Dniepru po Donec a Nižovské stepy³⁾ pozpúšťali Kozáci obrvy na oči. Rozpomienka na bratov Lachov⁴⁾ bolastne jim srdce zakrvavila. Obrazená hrdosť pobúrila jich šlachetné city i popúdila jich k pomste.

„Beda čeliadke,“ povedali otcovia, „beda hospodárstvu, kde žena rozkazuje a muž tančuje jako myš na retiazke; no storáz väčšie nešťastie pre krajinu, pri ktorej vesle kráľ je rukou a kráľovna hlavou. Poľsko dlho si poplače nad tým panovaním, ktoré bolo na pohľad zlatom a samo v sebe len pozlátkou.“

Na pravom brehu rieky je hlucho i smutno. Niet ni hlučných besied, ni veselých piesní. Veď či tam i možno byť veselo, kde žalosť nad rozdvojením sa obsnula srdcia ťažkou záclonou smútku? Verní bratia Poľska, no túžiaci po bratoch zadniepranských vystierajú

¹⁾ Ataman = vovoda Kozákov v čas vojny, volený býval starešinou, t. j. radou, pozostávajúcou z najstarších pohlavárov Kozáckych. ²⁾ Kozáčizna = Kozáctvo. ³⁾ Stepý = trávnaťsté roviny. ⁴⁾ Kozáci menujú Poliakov — Eachmi.

k ním ruky, i volajú jich k sebe, ku spoločnej matičke.

Ataman Kunický stahuje z táborov registrové pluky a kurenia¹⁾ záporožské pod Bielu Cerkvu. A keď sa brehy priezračnej Rosy pokryly kuščami²⁾ janičiarok³⁾, lesom pík a kôs, čriedami koní a čatami vojanského ľudu, zvolal ataman starešinu, vstúpil do prosred shromaždenia, žňal z hlavy čiapku, poklonil sa všetkým do kola a týmito slovami začal:

„Slavná starešina, páni bratia! Dostal som písmo od kráľa i republiky.⁴⁾ Bez vašej rady, bez vášho privolenia nemôžem, ani nechcem nič ustanoviť. I umienil som si predložiť ho vám. Po prečítaní poradíme sa, jakú máme dať odpoveď, jaké kroky porobíme. Pane pisár, prichystajte sa k čítaniu kráľovského listu.“

Dokončil ataman i prikryl si hlavu.

Pisár⁵⁾ vytiahol zo zaniadra list zavinnutý v ručníku, rozložil pergamen, odkašľal si, odplul i začal čítať:

„Vaša milosť, pán ataman Ukrajiny! Nebezpečenstvo, ktoré hrozí krestanstvu a nešťastie, ktoré zastihlo nášho brata cisára Nemeckého, premoženého zbrojou bisurmanskou, prinútily nás k vystrojeniu výpravy tým cieľom, aby sme položili hrádzu vláde Carihradskej. Preto v mene republiky a mojom vyzývam vašu milosť, pána atamana i Kozáčiznu k činnnej účasti s nami v tejto nastávajúcej vojne. Vaša vernosť, udatnosť a ochota vojska kozáckeho veľmi dobre je známa. I ufáme, že po prijatí písma tohto vaša milosť, pán ataman na čele celej pechoty v tom okamžení potiahnete do Multanska, kde sa s Petričejkom, verným nám hospodárom tej krajiny, spojíte, i plieniť a pustošiť začnete krajiny poddané vláde sultanovej a

¹⁾ Kureň na Záporoží označoval pluk; výraz pochodí od kureňa (jamy), kopaného do zeme, prikrytého strechou slamenou alebo šúplatovou s dverami do vchodu. Také boly prvě príbytky Kozákov, a že Záporožci žili v bezzenstve, spolu jedávali, nazývaly sa ztade jich pluky — kureniami. ²⁾ Kušč, tak sa menuje na Ukrajine kriak na zemi sa plaziaci. ³⁾ Janičiarka = flinta janičiarska. ⁴⁾ Republikou, to jest svobodnou obcou menovalo sa vtedy Poľsko. ⁵⁾ Pisár, úradník Kozáčizny, ktorý vedie celú kancelariu.

spolu i cestu zahradíte čatám bisurmanským vysielaným do Nemecka. Jazdu kozácku odajte pod správu jednomu z náčelníkov vojanských, pošlite na Červenú Rus, aby sa so mnou spojiť mohla. Odporúčajúce podujmy vaše opatere Božej, ostávame na veky vám naklonený kráľ a pán — Ján III.“¹⁾

Dlhé mlčanie nastalo. Jazyky nepohybujú sa, no myšlienky v hlavách pracujú, jako včely v úle, nik jich vidieť nemôže, nik i to, čo robia, len keď neкто robotu jich zbadá, povie: musely pracovať.

Ivan, vojvodca čerkavský, sedemdesiat ročný storčok, pohladil si sivú bradu i riekol:

„Páni bratia, otče atamane! Prospešnejšie by bolo pre republiku i pre kráľa čo vojína, aby bola zmytá Andrušovská špina i aby sossbieraly sa rozprášené deti okolo ohniska matičky Poľskej, bo sú to už raz daromné veci, aby sme sa spolčovali s Nemcami. Ale čože robiť, keď je taká vôľa republiky? Podme na Bisurmanov! Asnaď si zásluhami vojanskými nakloníme srdcia bratov Lachov a po dokončenej výprave podujmeme druhú na Bieleho cára.“

Reč táto bola po chuti, bo všetci jako na jednu nótu zakričali plnými hrdlami:

„Dobre, dobre!“

„Teraz, slavná starešina,“ riekol ataman, „koho vyvolíme za vojvodu jazdy?“

A tu znovu jakoby dohovorení ozvali sa:

„Mohyla, plukovníka korsunského pluku — on neraz porazil mečom moskevských žoldnierov, on najlepšie povedie jazdu a váleciac vedľa Lachov nezhanobí meno Kozáckizny.“

¹⁾ Výprava Kunického do Valáchie bola krokom zbehlého vodca. V tom čase umenie vojenské nepoznalo ešte toľko obšírnejších plánov a hlbokých kombinácií — čo by u Fridricha pruského a Napoleona pripísované bolo prísnej kázi vojanského genia, to dejepisci naši neurobili s kráľom Jánom III. — pomlčali alebo sotva zpomenuli tento krok, ktorý bol na tak veľkej pomoci osvoboditeľovi Viedne. Nepriateľ Poľska nenávidiaci Jána Sobieského, Kantemír (vo svojom dejepise o moci državy Ottomanskej), priebeh vojny vedenej Kunickým a Petričejkom dôkladne opisuje, objasňujúc, jak veľmi osožný bol tento výpad pre Sobieského. Turci obávali sa, aby jim Poliaci neodotali cestu od kraju, a preto mdlý odpor pod Viedňou postavili a čo najskôr ustupovali nazpät.

Všetci vykrikovali a Mohyla klaňal sa dokola starešine.¹⁾

Skončila sa porada krátka, no skutočná.

Ataman vydal rozkazy k výprave.

Starešina rozišla sa.

Ataman sadol na koňa i uháňal k Bielej Cerkvi.

II.

V Koneli pod dubovým hájikom stál dvorec²⁾ drevený, čisto obielený, krov jeho bol pokrytý kalennicou³⁾, okolo neho šopy i chlievy, od zadu stodola, potok i ohrada — a to všetko opášané plotom z prúta, obkopené širokou priekopou.

Slnko zapadalo i metalo jasné ale smutné pablesky, obyčajné to blesky odberania. Tak smutne a citlivo blyští sa očko milej, keď milému svojmu šopká „dobrú noc“ — do rána, bo to ráno je strašne ďaleké pre srdce.

Statok, kedy tedy zaručiac, vracia sa z poľa, boky má naduté pašou, dobre že sa koža na ňom nepuká a z vimien kráv dobre že mlieko nekvapka. Barani vlečú po zemi tlsté chvosty burinou a bodliacim vystrojené. Stádo kobýl beží po stepe a pred ním žrebce na chrbát hodiac chvosty virgajú i skokom harce vystrájajú, jako dáka vojanská čata.

Vrzgajú pluchy, chrapocú brány, pohoničia bícami plieskajú a mládenci dumky⁴⁾ nóta.

Na podstene pred domem sedí černoooká nevesta, a čo i dobre už vstúpila krokom do leta svojho veku, preca tak je švarná, jako dospelá, no neprezretá jahoda. Jej zrast je štíhlý, ústa svieže, zdravé, len vody sa z nich napíť.

Vedľa nej stojí sedem-roční chlapček. Očko jeho je temno-sivé, figliarske; vlasy jeho ligotavé, keď sa sretajú s pableskami

¹⁾ Mohyla po osvobodení Viedne s jazdou Kozáckou poslaný bol do Uhorska k očisteniu krajiny od Turkov. Uskutočnil uloženú mu prácu a vydobyl si veľkú slávu (vidz Lesur, Scherer); ten istý Mohyla stal sa po smrti Kunického atamanom. ²⁾ Dvorec, statok kozácky, šľachtický dom. ³⁾ Kalennica. Snopky slamy k pokrývaniu domov namáčané v rozrobenej hline zovú sa kalennicou — také ľahko nepodliehajú požiaru. ⁴⁾ Dumka, utešená ukrajinská pieseň.

slnka, odbíja sa lesk jích v povetrí i maluje jako by korunú anjelskú nad hlavou dieťaťa. Ani za chvľočku nepostál chlapček na mieste. Hneď z podsteny na zem, hneď zo zeme na podstenu svíjal sa jako číperná veverica.

Matke žiari z oka radosť. Chlapček pribehne k nej, nadstaví ústičká, ukradne bozk i skáče ďalej.

Naraz zastal malý Sávka, postavil sa na palce, natiahol hrdielko a zkríkol:

„Mama, mama! Či nevidíš, jako cvála otecko ku vrátam na kaštanovej barvy koníkovi?“

Pozrela nevesta, poznala i pobehla ku vrátam.

Ataman zkočil z koňa, hodil úzdu na sedlo, ustískal ženu, ona k nemu sa pritúlila a taktó riekla:

„Vítaj, drahý mužičku, Sávka ťa prvý zazrel. Či dlho ostaneš pri nás?“

Chlapček vyskočil otcovi na plecía i vplietal prstočky svoje do jeho havraných vlasov.

„Oj nie za dlho, Anička moja, nie dlho, synček môj, s vami sa baviť budem. Jako sa máte? . . . Budte zdraví! . . . To je osud Kozáka. Vôla kráľa a republiky káže nám tiahnuť na Bisurmanov. Obecný Kozák nemôže sa z pod nej vymaniť, tým menej ataman! . . . Žena, utri slzu z oka, synák môj, nemrašti čielko! Jak dá Bôh, vrátim sa zdravý k vám a celý; jak ma osud s mohylôčkou¹⁾ sosobaši, pamätaj žienka moja, žeš' matkou tohto dieťaťa . . . Nech z neho bude Kozák a to herský Kozák! Teraz budte zdraví! Dlhšie s vami baviť sa nemôžem, srdce by mi puklo — a ataman nesmie plakať!“

Ustískal žienku, ustíkal synáčka, a čo i prežieral žiaľ, slza mu visela na myhálniciach.

Sadol na koňa a kaštanový koník cválal ta, z kade pribehol.

Matka tonie v slzách, Sávka fňuká a tiskne sa k tvári matičkinej.

A tá citlivosť vzájomná rodí prudkejší žiaľ, no donáša úlavu srdcu.

¹⁾ Mohyla, hrob.

III.

Tábory¹⁾ Kozáčizny vošly na Budziak.²⁾

Pusto, hlucho pred nimi i za nimi — do kola step a oblaky. Nevidieť tam ľudskej tvári, ani ľudského hlasu neslychať; len hladový vlk ďaleko v diere zavýje, havran plávajúc nad hlavami prenikavo kedy tedy zakráče, had slizkou hruďou zašustí v tráve, bystrý sumak³⁾ nenazdajdy splašený prebíja sa šuvarom⁴⁾ a túzoki po jednom rozložené na kopcach, jako by na stráži okolo tábora, dajú pozor na bezpečnosť súdruhov, ktorí sa pasú v doline.

Kde sa podeli India?

Bojovníci išli s Chánom pod Viedeň; starci, deti a nevesty utiekli na Perekop.

Kozáci prešli Budziak, taký ho zanechali, jaký ho našli, pustý, hluchý, mrtvý.

Pred nimi rozložila sa pekná, bohatá krajina. Mestá belejú sa. Dedinôčky jako vence rozhádzané sú medzi briežkami. Vinice zlatými a rubinovými hroznami vábí k sebe oko. Stuzky čistej vody snujú po dolinách. Háje ponúkajú človekovi svoj chládok. Stáda rozličného dobytku pokrývajú nivy.

Ataman zastavil tábory i taktó hovoril:

„Bratia! Kozákoví nič nenie nemožného: alebo vydobyť — alebo doma nebyť. Vidíte Budziak . . .“

I ukázal rukou na pusté stepy.

„Vidíte Multany . . .“

¹⁾ Tábor = sík bojovný, v jakom válčila pechota kozácka. Každá stotina mala istý počet vozov, do ktorých zapriahlo sa pár volov. V čas pochodu cez stepy, kde každého okamihu napadnutí mohli byť Tatármi, utvorili Kozáci štvorhrany a vozy pohýnaly sa z predku, zo zadku a po bokoch, a tak postupoval ten pohyblivý štvorhran = v čas potreby do predných vozov pripravené byly oja od zadku, tak aby jích voli tiskať a nie tahať mohli. Keď jích nepriateľ napadol, privítali jích Kozáci zpoza vozov ohňom, z pušiek, často i rozbesnených Bisurmanov odháňali kosami. Napádali na nepriateľa vychodiac zpomedzi vozov a tak boli zruční v prevádzaní tohto druhu bojovania, že sto pešiakov v tábore ľahko oprieť sa mohlo proti dvomtisícim najlepšej jazdy. ²⁾ Budziak menovala sa vtedy terajšia Bessarabia. ³⁾ Sumak, druh kozy divokej veľmi chytrý a ľahký; nachádzajú sa na veľkých stepách Ukrajiny, má belavé nohy. ⁴⁾ Šuvar, druh trstiny na stepách vysokej a tak sa lysknúcej na slnku, jako by bola srieborná.

I pokázal na kraj bohatý.

„Srovnať treba jedno s druhým — taká je vôľa republiky, taká vôľa kráľa!“

„Dobre, otče atamane!“ zkríkli Kozáci, a v tom vresku bolo dačo pekelného.

Strhla sa búrka v povetrí a to hrozná, ozorná. Ptáci ďaleko zaleteli, stáda v ďaleký kraj zutekaly. Strely hromové trieskaly jedny po druhých, víchor zavýjal i šibal riedkymi no veľkými dažďovými kvapkami.

Kozáci usmievali sa, i prisahali, že vyplnia sľub, ktorý dali atamanovi.

Prestala búrka.

Kozáci vtiahli do Multán.

Pri vstupe sretli sa hneď s táborom Petričejka, Hospodára Moldavského. Po krátkej porade medzi dvoma vodcami, jako blesky odstrelené od slnka, udrely jakby myhol v rozličné strany tábory Kozáčizny a jazdecké čaty Moldavanov. Ešte deň neutiekol, ešte slnko nezapadlo — a už požiar jakby láva rozliat sa po Multanoch a Voložčizne.

Kýseniev zhorel

Domy krásnych Jass blčia. Obyvatelia jích v húfoch utekajú a kričia:

„Oj Jassy, oj krásne Jassy, neboly ste vy také, kým neprišli Kozáci!“

Vojsko Hospodára Valašského zmizlo jako pleva pred vetrom a Spahovia a Janičári¹⁾ vyrútili sa z posádok i utekali k Dunaju a vrešľali:

„Aman, aman!“²⁾

U Kozáka niet milosti, kosa jako britva ostrá ztína hlavy a fahaná puška ďaleko nesie kulku, ubehlíka dohoni.

Atamanove tábory na kopy rúbajú bojovníkov, čaty jazdy Hospodárovej do poslednieho ztínajú premožených, potoky začervenaly sa krvou, a celé kopce z kostí trupov nad zem sa vypnuly. Jak kobyľky zpusťovali krížom krážom kraj Romanie, sejúc semä smrť a spustošenia.

Prešli starý Dunaj.

Na hranicach Sylistrie spojilo sa celé vojsko, Kunický a Petričejko podali si ruky na znak, že dobre pomáhal brat bratovi.

¹⁾ Spahovia a Janičári = vojsko turecké. ²⁾ Aman = milosť.

Kozáci zakričali:

„Ataman otče! Čo Kozák zaslúbi, to i vykoná. Pozri na Voložčiznu, na Multany, či nie sú tak hladké, pusté jak Budziak? Oko obyvateľov ťažko by poznalo vlastniu zem, tak je tam pusto, mrtvo, otupno.

„Dobre, bratia,“ riekol ataman, „ale niet hranice skutkom kozáckym, jako niet hranice oblakom — polom nášho činu je celý svet, jak dlhý tak široký. Vidíte hrady Sylistrie! Treba nám i tu porať, aby nás i tu dlho pamätali.“

„Nech žije republika, nech žije ataman, smrť Musulmanom!“ zakríkly hlasy v táboroch.

Po krátkom odpočinku a po rozdelení koristi pustilo sa vojsko desať stranami k Babadahu¹⁾ i pustošilo všetko na ceste ohňom i železom. Pätnásteho dňa shrkly sa oddiely zo všetkých strán pod pevné múry Babadahu. Hlavnie mesto Sylistrie zatvorilo brány, hrady pokryly sa mažiarami a vojskom otomanským.²⁾ Kozáctvo sbíja sa do hromady, keď ten odpor vidí, i volá:

„Do boja, do boja!“

Ataman pokýval rukou, cimbalista zabrinkal na kotle a tábory jako povodeň rútily sa na hrady a ku bránam.

Raz len mažiare vystrelily, zahrmyly a zamlkly — brány zachrapšľaly . . .

Malinová zástava Ukrajiny i atamanov bunčuk³⁾ povieva si na hradbách a molojci⁴⁾ jako kapustu sekajú po uliciach kosami hlavy pohanov. Od zadku mesta zaskožila jazda moldavská, i rúba mečom, šliape kopytom utekajúce čaty.

Ani jednej duše neostalo pri živote.

Rozliatlo sa do kola i v meste široké jazero, zosadlé, husté, i blyští sa tmavočervenou farbou a po ňom plávajú ľudské mrtvoly.⁵⁾

¹⁾ Babadah, či Babadalži toľko značí, čo Hora Matka — neďaleko od mesta leží vysoká to meno nosiaca hora — od nej menuje sa i hlavnie mesto Sylistrie. ²⁾ Ottomanský = turecký. ³⁾ Bunčuk = zástava z koňského chvostu. ⁴⁾ Molojci = junáci. ⁵⁾ Najde sa snáď nektorý z čitateľov, čo odsúdi ten obraz čo prehnáný — ja ho takým nevidím, bo na vlastné oči som videl v čase bitvy krev tak hojne rozliatu, že

Kozáci a Moldavania brodia po ulicach, zdierajú, plenia domy i mečety¹⁾, korisť vláčia za mesto.

Keď sa plen skončil, rozžiarili hlavne a naraz podpálili sto drevených domov. Lomoz, tresk brvien, škvarenie sa kypiacej krve a divoké „hurra“ víťazov jakoby v chóre nôša pieseň pohrabnú zomierajúcemu Babadahu. Dymy sa do kotúčov sbily a valily sa do oblakov, nesúc sebou ohnivý dážď praskajúcich iskier. Hora Matka s končitým vr-

cholcom zanikla v hmle dýmu a boky jej zajasaly sa ohňom horiaceho dreva.

Orličence Džiudzien¹⁾ žalostne zapištali, dusiac sa a smažiac, a starí orli jako bez seba krákali i potlkali sa po dýmovom obzore, nemohúc sa rozlúčiť s hniezdami a s deťmi svojimi.

Mnohé roky preletia, kým Tatár rozstrapká strelu perom z jích chvosta, kým Sylistran naplní meštok svoj za ten drahý tovar.

(Pokračovanie nasleduje.)

Prehľad terajších slovenských vzdelateľných spolkov a verejných knižníc.

Podáva *Lud. Vlad. Obroc.*

I.

Práve tomu tri štvrti roka, čo som ct. redakcie našich časopisov požiadal o uverejnenie nasledujúcej prosby: „Bars to s tou osvetou a vzdelanosťou u nás pomali ide, preca nesmie sa povedať, že by sme nič nepredbovali, žeby sa národ náš nič neprebúdzal, neosvecoval a nevzdelával. Napredujeme — toho dôkazom sú už pozakladané a vždycky sa zakladajúce čítacie spolky, kasína, besedy a rozličné verejné knižnice. Aby sme ale vedeli, koľko takých vzdelateľných spolkov na Slovensku jestvuje, umienil som si ct. obecnosť slovenskú požiadať, aby mi o každom takom spolku, kasíne, knižniciach atď. zprávy podala, žebych takto mohol so-
stavit soznam spolkov a knižníc takých, a potom k prehliadnutiu, v daktorom časopise našom uverejniť.“ A moja žiadosť neostala nepovšimnutou, lebo sotva minulo niekoľko dní, od jej uverejnenia, už dochádzaly zprávy — po rôznu síce — ale preca; a zprávy také dochádzajú ešte vždycky; ba kojím sa

nádejou, že teraz, keď ct. obecnosť slovenské vidí jích uverejňovať, dodá si chuti, a uvedomí ma i o ostatných mne ešte neznámych takýchto spolkoch.

Môže si ct. slovenské obecnosť mysleť, jako som sa potešil, keď mi zaraz po uverejnení „Verejnej prosby“ p. Urbánek, pražský kníhkupec písal, že on chce knižnice naše knihami napomôcť a žiadal ma, abych mu časom niekoľko najchudobnejších odporučil. To sa i stalo, a on ochotne, v cene blízko 100 zl. kníh na Slovensko poslal. Ale neostal p. Fr. A. Urbánek samotným, i ct. redakcia Moravského časopisu „Našinec“ ponukla mi knihy k zakladaniu nových, alebo k rozmnoženiu založených už knižníc, ktoré ponuknutie ja veľmi rád prijal a pousilujem sa, k prospechu našich chudobných knižníc ho i zúžitkovať. Príjmite priatelia drahí, ešte raz našu srdečnú vďaku. Bôh vám to odplať!

Lež pýta sa niekto, čo ma pohlo ku kroku tomuto? Jaký cieľ mám pri tejto mo-

sa z nej utvorila kaluža a kone prechodiac cez ňu brodili sa a zahrúžali do nej celé kopytá. V druhej nočnej bitve tak bola zem zaliata krvou, že blato bolo na tom mieste.

¹⁾ Mečeta = turecká modlitebnica.

¹⁾ Rod to orlov zvaných Džiudzien, prebývajúceich len na „Hore Matke“; — perá jích sú znamenité na strely a tú majú vlastnosť, že položené k druhým perám celkom jích zjedajú. Turci jích platia po 30 toliarov — bol to jedon z najhlavnejších predmetov kupectva pre obyvateľov Babadahu.

jej chatrnej práci? Ten, že by sme nie len my sami znali, jako ohľadom tohoto závažného momentu dosiaľ stojíme, ale aby sa stav vzdelanosti slovenského národa, na začiatku poslednej štvrti XIX. storočia i budúcim, v tomto ohľade zajiste šťastnejším pokoleniam zachoval. Myslím teda, že sa dôležitosť tejto mojej práci uprieť nedá.¹⁾ Zprávy tieto nepodávam do verejnosti tak, jako my ony došli, ale jako to sama potreba so sebou donáša. Konečne pánom zpravodajcom, za jich ochotu pri sdeľovaní zprav, srdečne ďakujem.

1. Nedelňa škola v Petrovci.

„Nedelňa škola“ v Petrovci je založená r. 1846 kroz vel. p. Št. Homolu, tehďajšieho Petrovského kaplána a terajšieho farára rybnického. Znamenité účinkovanie p. Homolovo našlo dobrú pôdu pre zasiatie semeno života národného a ktoré už v týchto časiach lubezné ovocie prináša. Pán Št. Homola bol *prej.* ktorý dal podnet k tomu, aby si Petrovcania „Nedelniu školu“ založili a k tomu cieľu on urobil 20-zlatovú základinu pre Pet. ned. šk., z ktorých peňazí doneseného úroku knihy „jedine slovenské“ kupované byly. Pán H. takto hovorí v jeho „obete“: „Uložil som si za cieľ života môjho, medzi vami súc, drahí Petrovcania, aby som vás zo spánku duševného prebudil“ atď. Táto rodolubá „obeta“ sa, žiaľ Bohu, ztratila, nie síce napísaná „obeta“, lebo táto sa zachováva dosiaľ v knižnici, ale tie dané peniaze sú ztratené. lebo neboly tak opatrované, jako to p. H. v svojej „obete“ si žiada. Knihy sa vždy prikupovaly k tým, ktoré byly od pp. Jána Sztehlu, (starého †), Michala Godru, Ludovíta Štúra a Dan. Licharda, darované. Prišli ale búrlivé časy r. 1848 a 1849 a búra

¹⁾ Vítané nám je toto pojednanie, bo ono je zrkadlom našeho kultúrného pokroku národného, i uverejňujeme ho za príkladom bell. týždenníku českého „Světozoru“, ktorý podobné články, jako „Knihovny a čtenáři česko-moravští“, v každom temer čísle podáva, v tom presvedčení, že ho i naše vľactené obecenstvo vďačne čítať bude.

Red.

táto dopomôhla k tomu, že sa veľký počet veľmi dobrých kníh roztratil.

Po p. Homolovom ochode riadili „Ned. školu“ veleb. pp. Michal Valach a J. Mrva. Po týchto, znamenite viedol zprávu „Ned. školy“ tehďajší dop. kaplán A. Bukva, terajší ferdinandsbergský farár. Jeho prospesné účinkovanie videli Petrovcania roku 1869 18. Marca pri volbe vyslanca vys. ct. pána Viliam Paulíny-Tótha. Za týmto prejal zprávu „Ned. šk.“ dop. Felix Kutlík, terajší evanj. kaplán Petrovský. Zdarilé účinkovanie terajšieho predsedy je znamenité a hojného úžitku prinášajúce.

„Nedelnej školy“ knižnica má 220 sväzkov kníh, ktoré sú zväčša od r. 1800—1873 tlačené. Čo sa kníh dotýče, tie sú najviac pod zpravou p. A. Bukvu a F. Kutlíka pokúpené. Medzi zriedkavejšie knihy počítujú sa: „Staré Noviny“ z 18. storočia; „Osvíceny kresťan“ od Lešku; „Smrť a Věčnost“ od Martinyho; „Čítanka a Cestopis“ od Kolára. Všetky knihy sú slovenské a české okrem dvoch srbských.

„Ned. šk.“ r. 1873 tieto časopisy odobierala: „Orol“, „Hlásnik“, „Obzor.“ Predtým mala „Cir. listy“ so „Strážou“ a „Biele Uhorsko.“ — Prednášky sa vydržiavajú riadne, vždy po nešporných službách Božích v nedelu, a zapisujú sa do zápisnice.

Spravcovia „Ned. šk.“ Petrovskej boli tieto: Št. Homola, Mich. Valach, A. Bukva a F. Kutlík, predsedovia; G. Gabrinyi, B. Reusz (†), Mikuš a M. Krajčovič, pokladníci; B. Reusz, Gabrinyi a K. M. Lehotský, zápisníci a Ján Kváčala, knihovník.

Roku 1871 dňa 17. dec. bola vydržiavaná 25-ročnia slávnosť založenia „Ned. šk.“ Petrovskej, pri účastenstve vyše 300 osôb v školskej budove.

2. Čítací spolok v Bytči.

Bytčanský čítací spolok založený je r. 1867. Prvým jeho predsedom bol miestny vel. p. dekan Jozef Malocsay, po odstúpení tohoto ale bol zvolený p. Ján Rehák, pravotár mestský bydliači v Žiline. Členov spolku

je asi 30 a každý člen ročite platí asi 3 zl.; mnohí sú ale i takí, čo 5 zl. dobrovolne dávajú, za čo jim sláva! Časopisy spolok drží nasledujúce: „Nár. Noviny“, „Slov. Noviny“, „Orol“, „Obzor“, „Hlásnik“ a „Rarášek.“ V knižnici, ktorá pekný počet spisov má, sú okrem iných všetky „Minervou“ vydané spisy.

Pán zpravodajca vidí pri spolku tomto dve chyby. Jedna je tá, že spolok nemá v lone svojom predsedu, a druhá, že spolok hneď pri svojom povstaní „Zápisnicu“ dal vyhotoviť, do ktorej sa mali všetky zprávy a zápisnice porád na pamiatku zapisovať, v nej ale ani literky do terajšku nenie, bárs od založenia spolku ubehlo už vyše 5 rokov. Spolok duševne upadá, a to len preto, že mu hlava chybuje, nuž a bez tejto čo môžu ostatné údy? Jestli sa, vraj, niekto celou zaujatostou nechytí za jeho zvelebenie, nuž mu o nedlho odcengajú. Jako prvá čiastka zprávy tejto, každého poteší, tak druhá ho musí zase len zarmútiť. Ja ale myslím, že statní Bytčania nedajú spolku tomuto zaniknúť; no veď by to ani nevrhlo pekné svetlo na nich. A tak hore sa!

3. Knižnica kat. školy v Pružine.

Povšečne známy, horlivý národovec slovenský a veterán, vel. p. Št. Závodník, farár a dekan v Pružine založil ešte v roku 1868 „Školskú knižnicu,“ ktorá už v ten čas mohla mať kníh v hodnote 70 zl. Teraz je v knižnici tej 130 sväzkov kníh, tých najpopulárnejších, jako sú na pr. spisy Schmiedové, Dusarové, Radlianskeho, Paulíny - Tóthove, Martinskou kníhtlačiarňou vydávané, viac ročníkov „Obzora“, „Kat. Novín“, „Hlásnika“ atď., slovom hodnota knižnice tejto vystupuje

teraz na 180 zl. Najväčším obohatiteľom tejto knižnice je sám velebný p. Št. Závodník; — len málo kníh je kúpených, za sosbierané krajiare, ktoré sa skladaly za čítanie kníh. Knižnica tá je v osobitnej uzatvorenej škrini v školskej budove, dla inventára učiteľovi a spolu organistovi miestnemu, k opatrovaniu odovzdaná a sverená.

4. Vzdelateľný spolok „Zora“ slovenských mladíkov na štátnom semenisku v Lučenci.

Z obsírnej zprávy, ktorú mi poslal jedon zo seminaristov Lučenských o jestvujúcom tam spolku „Zora,“ vynímam toto: Vo slovenských šuhajoch povstala túha po samovzdelávaní sa v materinskej reči, a tak založili si spolok, v ktorom sa cvičia zvlášte v slohových prácach a v rečení a síce každú nedelu. Mladíci tí usilujú sa cieľu vytknutému zadost urobiť, jako len najlepšie môžu. Žalujú sa ale, že jim chybí hlava spolku, kdežto keby tú mali, nuž by spolok o mnoho lepšie ovocie niesol, než teraz — a súdeho k tomu muža, nemôžu, vraj, v maďaronskom Lučenci poznať. Údov čítal spolok minulého školského roku 17, teraz 23. Hmotné postavenie spolku je vraj smutné, lebo sotva mu bolo možno tie najpotrebnejšie slovenské časopisy si zadovážiť, i to len prispením sl. redakcií, ktoré či zdarma, či za polovičatú cenu posielajú mu časopisy. Teraz má „Zora“: „N. Noviny“, „Orla“, „Obzora“, „Kat. Školu“ a „Cirk. Listy. — Či jakú knižnicu majú, zpravodajca nespomína; iste by jím bola potrebnou, lebo bez kníh, ťažko sa je vzdelávať. So spolkom „Zora“ spojený je i „Slovenský spevokol.“

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

Lipt. Sv. Mikuláš, dňa 28. dec. 1873. (Divadlo.) Veru tá naša Thalia slovenská jakosi zadriemala na Slovensku! — Ešte len pred 2—3 rokami dosť živá, dosť rezká bola, ale v najnovšom čase veru zriedkavé znaky

dostávame o jej živote, už či v našich „Nár. Nov.“, či v „Orlovi.“

Je to, verte mi, povážlivé! Zmocňuje sa nás — netajme si — jakási lethargia duševnia, jakási ľahostajnosť ku vecam národ-

ním. Ej, ináč to bolo len pred 8—10 rokami! Vtedy junácka junač naša s veľikým ohňom a zápalom, ba temer s náruživým chvatom pretekala sa v usporadovaní divadiel, ktoré ducha národného budia, zohrievajú, posilňujú, otužujú. Kdeže je náš „Drotár“? Či vari už prestal, a či už navždy prestane na prknách Slovenska nášho drotovať? Kdeže sú „Obžinky“? A či je snáď v národe našom už po obžinkách? Kdeže „Incognito“? Ej hľadme že, aby sa národ náš — trebas ho chcejú incognitom spraviť — nestal v skutku incognitom na divadle europejských národov!

A kdeže sa podela tá junácka junač, čo volakedy tak rezko drotovala, tak slavne obžinky slávila? Tu je, nestratila sa síce, ale nenie viacej „junačou“ a najmien „junáčkou“! Z 20—25-ročnej junače stala sa 30—35-ročnia „stáreš“, ktorá na „chlebovej postati“ ženie sa o zlomkrky za — — chlebičkom a kričí: „zlé sú časy, nemožno!“ „My sme sa dosť narobili, teraz nech robia mladší“ a tomu podobné.

Áno, pravda je, zlé sú časy, ale vinu toho nenesie ten starý, dobrý Pán Boh, ale my sami! On dáva nám dosť, a čo my mu za to? My za to — „žertvujeme bohom zlatým“, klaniame sa o závod, pravda vždy mladým, vždy krásnym, rozkošným bohyniam — „Mode“ a „Luxusu“! Nuž nebedákajme: zlé sú časy, bo sme si jich zvätsa sami zapríčinili, ale radšej hľadme jich odstrániť tým, keď budeme pracovať „s chuti usilovnou“ — a to bez rozdielu na pohlavie, — i na roli domácej i na „dedičné roli národa“, žertvovať menej bohyniam zlatým „Mode“ a „Luxusu“ a viacej tomu starému Bohu, ktorý národu našemu nedal zahynúť prez tolké duchomorné storočia, a uvidíme, že sa nám On lepšie odmení, jako tamtie! A potom, verte, prestanú i „krachy“ i „miziny“, a nebudeme mať príčiny žalovať na — zlé časy.

Ani tým sa nevyhovárať, že: „my sme sa dosť narobili, nech teraz robia mladší!“ To povedzme len vtedy, keď budeme 5—6-krížikové „starešiny“, teraz sme ešte iba 3—4-krížiková pravda dnes, bohužiaľ, už „stáreš“, ale nebudme ňou, budme to. čo

v skutku sme — zralou, dospelou, „staršou mládežou.“ — Preto teda, každý zo staršej mládeže, kým si zdravý, keď máš k tomu vlohly, nehanbi sa vystúpiť s mladšou mládežou, či na javisko, či v sbore čo spevák. či kdekolvek inde, kde účinkovať môžeš za a pre svoj drahý národ, bo to česť, nie hanba. Poučuj, veď a spravuj tú mladšiu mládež a v nej najdeš svoju slávu a odmenu. Neobetuj tolko, a kto si rozumný ani neobetuješ tým zkazonosným bohyniam, ktoré tvoj mešec vyprázdňujú, a keď tým neobetuješ a sa za inými vo slep hnať nebudeš, zostane ti viac pre obeť na oltár národa, na ktorý čím najvätsie obeť klásť, je tvoja národnia povinnosť.

Ej nenie to v poriadku u nás! Hercov niet, bo starší vystali a hovoria, aby mladší hrali, a mladší zase — česť výnimkám — hovoria málo alebo nič, a to je práve zle, sú — „nemé deti!“ Publikum tiež malé, bo jedni sa boja, že vypadnú z milosti u vyšších, iní zas, že potratia „kundov“, iní zas, že preto a preto nemôžu, vyhovárať až dosť, a mnoho je takých, čo nemajú smyslu pre divadlá, spevácke spolky, besedy atď. A táto „neresť“ — jako nebohý Hodža mne povedal, je po celom Slovensku všude tá samá. No ale dúfajme, že terajšia študujúca mládež bude rezkejšia. Daj to Pane Bože!

Naše Mikuláské divadlo veru tiež už dlho odpočívalo! No a to celé Slovensko vie, že naše mesto v národnom ohlade predčilo zajiste mnohé mestá, že naše divadlo a naši herci boli jedni z prvých. Že teraz tak dlho odpočívali (od apríla), príčinu toho nesie hlavne tá nákazlivá nemoc, ktorá nás bola navštívila.

Po dlhom odpôčinku teda zchopila sa a síce tento raz zvätsa „mladšia mládež“ naša a predstavila nám dňa 26. dec. 1873 „Neustupný“, frašku v jednom dejstve dľa Rod. Benedixa, a „Zabudol si rukavice“, veselohru v jednom dejstve dľa Veselého, ku všeobecnému uspokojeniu.

V prvom kúsku vystúpili: p. Ján Ružiak predstavil nám neustupného, zatvrdilého otca, chladného filozofa, ktorý si viac cení

svoju „tabaterku“, jako šťastie svojej dcéry, veľmi dobre, čo nás tým väčšmi potešilo, že vystúpil po prvýraz. Sl. Marina Bauer, manželka tamtoho, vystúpila viacrás a je na javisku — doma! I v posuňkách, i v reči je tak nenutená, rozpráva tak smelo, otvoreno, prirodzene jako kdekolvek inde. Želáme si len, aby sme ju na prknách často videli. Sl. Lydia Pálka, sťa zamilovaná dcéra tamtych, jako po prvýraz hrala podarene, len si prajeme, aby na budúce kus hlasnejšie, živšie hovorila, čo si iste osvojí, keď sa s prknami lepšie obznámi a veríme, že bude z nej dobrá herečka. P. Adolf Kállay, milenc tejto, vystúpil ešte iba po druhýraz a nezahaňbil moju výpoveď pri prvom jeho vystúpení, že totiž „je na najlepšej ceste stať sa dobrým hercom.“ lebo sa i teraz — malý síce, ale figliar veľký — točil okolo svojej milenky až radosť! — V druhom kuse „Zabudol si rukavice“, sťa „tancmajster“ Zvrtlík, zvrátil sa tak znamenite i v reči i v posuňkách, jako by sa bol sotva kto druhý v Mikuláši! Je to úloha, jakoby preňho napísaná. Rozosmial a zabavil nás dobre, a získal si mnohého a zaslúženého potlesku. P. Rehor Uram je známy herec, patrí ku starším, a i tento raz čo žiarlivý manžel pohyboval sa náležite, prirodzene. Sl. Zuzanna Šolc, pani tohoto, ačkolvek po prvýraz vystúpila, no uspokojila nás podarenou hrou svojou, a dúfame mať z nej tak dobrú herečku, jako sú jej bratia dobrí herci. Na zdar! P. Joz. Stodola, tento pre národnú vec zaujatý a horlivý mladík hral tiež po prvýraz, ale v úlohe Adolfa bratranca tamtej, počínal si tak statne, že sme milo prekvapení boli. Postava pekrá, pohyby miestne, reč bystrá, rázna. No mohol mať veru radosť z neho jeho p. ujček Joz. Kováč, starý to a — nerád bych povedal — vyslúžilý herec mikulášsky. Len tak ďalej, bratku! Sl. Marina Sedliak obradovala nás už viacrás svojou výbornou hrou, je to herečka rutinovaná, tá vám je s kulisami už v rodine! I teraz jako pani Bilinská, čo priam v malej úlohe, dala na novo dôkaz svojej súcosti a obratnosti na prknách. Sl. Irenu Šolc videli sme tiež po prvýraz na javisku našom a znajúc jej jemnú, ostýchavú, tichú

povahu, veru sme sa podivili a boli milo prekvapení jej vystúpením v úlohe Milky, dcéry tamtej. Hovorila neobyčajne smelo, hlasno; pohybovala sa po celý čas na javisku obratne; slovom hrala tak, že jej len gratulovať môžeme, a želáme si, aby častejšie vystúpila.

Živilí všetci herci a herečky!

Žiadame vás ale, aby ste zase tak dlho nemlčali, ale ta sa usilovali, aby som aspoň do každého čísla nášho „Orla“ takúto referádu podať mohol; veď sa p. Redaktor na to nebude hnevať, však ver nie?¹⁾ a priali by sme si, aby ste nám zase z tých väčších, vážnejších kusov zahráli, lebo toto byly veru prikrátke, a potom — nenašské. Nebolo by od veci, keby p. spravca zase „Incognito“ abo „Drotár“-a dal na repertoire, veď sme tieto kusy už dávno nepočuli, obecnstvo naše už veru zabudlo na ne, a — sú preca našské.

Nuž — do videnia!

Obecnstvo bolo veľké. Príjem 110 zl.

Pán Bôh nám všetkým pomáhaj v novom 1874. roku!!

Karol Ruppeldt.

V Olomueci, dňa 29. dec. 1873. Velačený pane redaktor! Posielam Vám listom týmto prosbu vrelú z kruhu priateľského niekoľkých mladíkov, ktorí vrelou mládene-

¹⁾ Hnevať? . . . ba áno, hnevať sa musí človek nad tým, že teraz, keď máme toľko mládeže národne upovedomenej, ďaleko stojíme v ohľade tomto za dobou pred 1848- a 1861-ročnou, kde ani „Matice“ ani slovenských škôl, ani „besied“ a „čítacích spolkov“ atď. nebolo; — hnevať sa musí človek nad tou netečnosťou, že, keď i dakde hrá sa raz do roka divadlo, ni jedného človečka — česť výnimkám — sa nenajde, kto by nám o tom zpravu podal. Mnohí u nás snád myslia si, že redaktor má byť vševědúcim, i hnevajú sa na neho, jestli o podobných veciach mlčí. Iní zase podávajú zprávy o divadelných predstaveniach, besedách atď. v politických časopisoch, ignorujúc nášho „Orla“, do ktorého stĺpcov práve umelecko-vzdelanostné zprávy patria a ktorý i po rokoch má byť zrkadlom nášho literárno - umelecko-vzdelanostného života a pokroku. Politické časopisy majú dosť poľa pre svoje socialno-politické učinkovanie. Každý nech kráča rukou v ruke svojou dráhou k jednému spoločnému svätému cieľu a namáhanie naše bude korunuované víťazstvom. Obetovavosť, sriadenosť, vytrvalosť a pracovitosť — príď k nám kráľovstvo tvoje!

ckou zahoreli za sbratrenie sa rozvadených rodných bratov a už hlbokým bôlom zarmútení sú nad nedorozumením sa bratských rodín, ktoré pre nepatrnosť sa roztrhly a temer už na seba zabudly. A hľa nedorozumenie to pomstí sa veľmi, veľmi na oboch rodinách už tým, že neznajú život literárni a národní vôbec, nemôžeme ani sil čerpať v boji za slobodu od vás, ktorí nie malou váhou prispievate môžete.

Len stručne nakreslím jedon taký obrázok liknavosti pri poučovaní o slovanských bratoch najbližších.

Gymnasium olomúcke je druhým ústavom vyšším na Morave, je ono teda nesmiernej dôležitosti pre národ, a preca nezmiňuje sa u nás, a to ni najhorlivejšími ináč vlasteneckými professorsmi, ktorí čo do prebúdzenia v študujúcich vzájomnosti všeslovanskej horliví sú, nezmiňuje sa kroz nich ani slovom o literatúre vašej slovenskej, ktorá preca jak myslíme, bujne rozkvetá, ba nezmiňuje sa vôbec nič u nás o národnom vašom živote. Snad ho neznajú naši poprední mužovia sami, čo je ovšem ešte smutnejším! Ostatne nemienim ja, že v školskom vyučovaní tak nečinia, ale professori naši ani v súkromných prednáškach, mimo školských, keď o iných literatúrach slovanských prednášajú, o slovenskej sa nezmiňujú. A pomery také, pokiaľ vieme, sú i na gymnasiame brnenskom, ba v celom národe v Čechách a na Morave. O, sú smutné, presmutné!

A už dlhý čas hnetly tieže pomery srdce i myseľ našu, ale nemohli sme sa odvážiť k tomu, aby sme sa dali do diela na jích zničenie. Veď sme boli primladí a popudu ani príkladu sme nemali. No preca, keď trochu zmohútnely mladistvé sily naše, vzrastol úmysel v pevnú vôľu: zasadiť sa celou bujarosťou mladistvých síl svojich, aby pomery tie temné, trudné prestaly.

Sú to smelé plány na naše mladé sily, asnaď sa jim, jakožto planým mámiivým snom, usmejete. Však i my sme si toho, že sami to nenapravíme, čo pokazily mnohé roky, povedomí, ani sme preto neskromnými, no my len rozniecovať chceme iskru, plamienok vzniklý opatrovať a živit, čo i len v úzkych kruhoch

zdejších, a Bôh dá, keď budeme v maticke Prahe, snad i v ohnivom študentve českom, a potom — potom, kto vie, čo sa nestane?

Sú to len sny mládenecké, no i prví buditeľia naši posilňovali sa do boja jedinými s nami!

Abysme však pracovať mohli, chceme predne poznať národnú váš život, a jakožto obraz jeho najlepši, vašu bujarú a mladistvú literatúru.

Známosti tej doceliť chceme hlavne trojakým spôsobom. Predne Vaším cteným časopisom, reprezentantom terajšieho literárneho ruchu; za druhé vašimi prednými spisovateľmi. Preto Vás snažne prosíme, aby ste nám ráčili buď dopisom, čo i skrovnučkým, buď listom Vaším „Orlom“, ktoré je najnovšie vydanie slovenských spisovateľov: Hollého, Sládkoviča (mimo nár. bibl.), Hurbana a iných predních, aby sme si jich objednať mohli. Najviac však koristiť chceme z priateľskej ochotnosti vašich študujúcich junákov, s ktorými nás spojuje mládenecká horlivosť pre národnú uvedomelosť a bratskú vzájomnosť. Prosíme Vás preto snažne, aby ste zaprosili v mene našom nektorých najhorlivejších vlasteneckých mladíkov (najlepšie snad študujúcich, ktorí nás najlepšie pochopia), aby s nami vstúpili v spojenie, aspon písomné, aby sme tak jedni druhých poučovať mohli o živote tam i tu, seba podporovať a viezť mohli. Prosíme Vás snažne v mene bratstva oboch československých rodín!

Ráďte nám posielat Váš ctený časopis „Orlo“ a udat cenu s poštou, lebo Vám hneď peniaze poslat nemôžeme, neznajúc cenu. Rovne ráďte i pri spisovateľoch oznámiť, o ktorých som sa zmienil, ceny jích diel, aby sme sa mohli dla toho riadiť.

Tým končím, zkazujúc v mene priateľov svojich najsrdečnejší pozdrav bratom našim a Vám, ctený pane, hlbokú našu úctu.¹⁾

¹⁾ Prihlásenie sa toto bratské zo strany mládeže na pobratimnej Morave a v Čechách — bo i mládež česká na rozličných ústavoch predplatila sa tohto roku na „Orlo“ — veľmi nás potešilo. Čo bude len v našej moci, budeme sa vynasnažovať, by snaha Vaša nebola u nás marná. Sláva Vám, drahí bratia! Listovne Vás poučíme o tom, o čo ste nás žiadali. Na zdar, bratstvu česko-slovenskému!!

R e d.

Rozmanitosti.

Pozostatky z Franklinovej výpravy. Kapitán Potter, veliteľ severoamerickej loveckej lodi na veľryby, ktorá ku koncu septembra zo severného ľadového mora sa vrátila, priviezol nektoré vzáctne pozostatky z Franklinovej výpravy. Na zátoke repulseskej obdržal od Eskymákov, ktorí pred nedávnom na King-Williamse boli, srieborné ližice a vidličky s rodinným znakom Franklina a iných anglických rodín. Eskymáci ujistovali, že lode „Erebus“ a „Terror“, ktoré r. 1848 opustené boli, na kusy sa ztroskotaly.

Liška nad lišku. Roku 1835 kúpil parížsky obchodník Z. za desattisíc frankov rukavičiek a viezol ich do Anglicka. Aby nemusel toľko cla platiť, udal v colnom úrade cenu nákladu na 5000 frankov. Colný úradník spozoroval tento úskok, i vyplatil pánu Z. udanú summu a zadržal rukavičky v prospech eráru. Z. utrpel značnú ztratu, i premýšľal, ako by si škodu vynahradil na útraty colného úradu. Po nejakom čase pripravil opäť veľký náklad rukavíc a rozdelil ich na dve časte, s jednou vydal sa do Anglie a síce do Bristolu. Na colnom úrade udal cenu na 15.000 frankov, ktoré, keď rukavičky za drahšie uznané boli, ihneď mu boli vyplatené. Súčasne s nim vydal sa priateľ jeho do Anglie s druhou polovicou rukavičiek, a síce cez Dover, kde rukavice ten istý osud potkal. Prišla doba, kde rukavice mali byť predané verejnou dražbou. V Bristole objavil sa Z. Úradník cenil prvýraz tovar na 15.000 frankov. Z. prosí, aby mohol jedon balík prehliaďnúť. „Dovoľte,“ vyvolal, „veď sú tu samé rukavice na ľavú ruku!“ V skutku bolo tomu tak. Prehľadali ďalej a zbadali, že to boli rukavice pre samé ľavé ruky. Nenašiel sa kupec mimo Z., ktorý dostal ich za 6000 frankov. Také isté prekvapenie bolo i v colnom úrade doverskom, len že tam náhodou boli všetky rukavice na pravú ruku. Kúpil ich priateľ pána Z. Oba priatelia sišli sa v Londýne, kde rukavice do páru složili a s veľkým úžitkom predali. Z. mal teda svoju ztratu vynahradenú, neplatil žiadno clo, a colný úrad mu zaplatil slušne za prezitú zlosť a nehody na ceste.

Pán foršt. Jak často zastobohuje nejedon lesník, keď príjde ráno na miesto v lese, kde čnela do vysoka pekná sosňa i uzre, že zmizla a že len nížky, nepatrný peň na jej mieste sedí a lesníkovi jako dákysi rarášek sa posmieva. A jako by nemal lesník stobohovať? Veď v noci bol číhať a nepočul ani úderu! Jaká je to ale radosť, keď po dlhom pachtení, po mnohej prebdenej noci preca raz popadne škodca, ktorý mu už mnohý otvor v lese vysekal. S pokrokom času sú i zloději pokročilejšími, ba musíme sa až diviť nad terajším jích chytráctvom a nad zlodejskou jích „umelostou.“ Tým viac však sa divíme zas onomu chlapíkovi, ktorý, jako sa hovorí, i nad zlodēja dozrel. Chcem vám teda vyličiť malú histórku o lesníkovi, ktorého v kraji podšumavskom vôbec „pán foršt“ volali, jak sa sprostil zvláštnym a celkom pôvodným spôsobom škodca v lese. Pán foršt pozoroval, že sa mu po dlhší čas pravidelne tratí z lesa drevo a že milostivá vrchnost nemilo to nese, že posial zlodēja nevysledil. To pána foršta dopálilo. Umienil si, že stoj, čo stoj, zlodēja lapit musí. Vstal raz časne ráno a ubieral sa so svojim Károm do lesa. Slnko driemalo ešte kdesi za horami a hustá hmla „lezla do kože.“ Už bol pán foršt asi na hodinu cesty od myslivne vzdialený, keď Káro sa zastavil. Pán foršt naslúcha — z dialky rozlíehaly sa a doznievaly údery, seky a rezy. Radostné trhnutie prešlo údami pána forštovými — blažený úsmev pohrával si okolo úst hustými fúzy pokrytých a voľný krok premenil sa v bedlivý dvojnásobne zrýchlený pochod. Káro skákal ponad cárachy a ráždie za svojim pánom. Idúc za hlasom dostali sa za chvíľku do húštavy, kde stáli volky s rebrinovým vozom. Zloděj nemusel byť ďaleko. Pán foršt urobil s Károm niekoľko skokov, i počul silné vŕzanie píľky, hlomozné zašustenie a silné buchnutie, na ktoré veľký praskot nasledoval. Zelenajúca sa posial sušinka výšky niemennej lež šest siah skácená bola k zemi. Pán foršt vyrazil z húštavy. Zloděj, známy obyvatel z blízkej dedinky, majúč v ruke sekeru —

stál pred ním. Strašný pustošiteľ lesa zostal jako by doňho hrom uderil. No rýchlo sa zpomätával; lebo mu pán foršt ani nedal dlho si rozmyšľať. „Zlož sekeru,“ zahrnel pán foršt tak strašne, jako by sa mraky z jeho čiernych očí boly v slová sa pretrhly. No na toto velenie zlodej preca nič nedbal, ba zdalo sa — aspon Károvi, že sa chce brániť. Pozdvihol sekeru; no v tom okamžení urobil Káro silný skok a klovy jeho zafaly sa do toporista a nešťastnou náhodou zachytily i palec zlodejov. Bolastné vykriknutie, a pokrvcaná sekera vypadla chlapovi z ruky a z tlamy Károvej. „Milostivý pane, prosím vás, nerobte mi po svete haňbu,“ prosil zlodej úpenlive. „Čos' chcel robiť, žes' vyzdvihoval sekeru?“ zahrnel mocným hlasom pán foršt. „Ponížene prosím, milostivý pane foršt, chcel som — zamýšľal som sušinku zpraviť zo sveta.“ — „A tou sušinkou som mal byť ja!“ zahúkol opäť pán foršt; „ale ja fa naučím!“ „Ponížene prosím, veľkomožný pane, Bôh ma káráj, jak som chcel vzťahnuť ruku svoju na vás.“ „Pán Bôh fa už potrestal; krvácaš jako postrelený kanec — ale teraz pôjdeš so mnou!“ „Ježiš Maria! Veľkomožný pane! Ráčte mi to odpustiť!“ „Aby si mohol zase kradnúť!“ oboril sa naňho foršt. „I do smrti svojej nebudem už kradnúť sušinky. Neudajte ma, veľkomožný pane! Zaplatiť to nemôžem a odsedeť, to by bola svetská haňba,“ prosil zlodej. „Ej ty darebák! Tak teda odsedeť to haňbiš sa a kradnúť si sa nehaňbil? Kebych nevedel, že máš doma hrbu faganov, vytrepal bych fa, žeby si na mňa do smrti nezabudol. Pristúp k stromu?“ Zlodej trasú sa jako osyka urobil po vôli pánu forštovi. „Máš nôž?“ pýtal sa pán foršt. „Ježiš Maria! Čo chcete so mnou?“ „Máš nôž?“ zahrnel znovu pán foršt. „M—m—mám,“ zajachťal sa zlodej jako nevinný baránok. „Vyrež do tejto jedle kríž!“ „Pre Krista Pána — čo?“ — „Rež!“ zahrnel

pán foršt a zlodejovi už lietala kôra od ruky — kríž bol v jedle vyrezaný. „Klakni!“ zvolal vážne pán foršt. „Pre Boha vás prosím, veľkomožný pán foršt; mám — ženu — deti!“ „Klakni!“ hrmel foršt. Zlodej sa hodil na zem jako snop. „A teraz prisahaj, čo ti budem predriekať — prsty hore — nevieš, jako sa prisahá? Hovor za mnou: v mene trojjediného Boha Otca, Boha Syna, Boha Duchu Svätého — „Ducha Svätého,“ opakoval zajíkave zlodej, — „pred týmto svätým krížom tu na tomto mieste — „tu na tomto mieste — prisahám, — „prisahám.“ — že nikdy a nikde — „nikde“ — nechcem a nebudem — „nebudem“ — kradnúť forštovi — „veľkomožnému pánu forštovi“ — drevo — „drevo“ — v lese našom ani v inom — „inom“! — Bôh ma prvou ranou hromovou trestaj — „trestaj“ — jestliže proti tomu, čo som pod nebom pred týmto svätým krížom prisahal, sa prehreším — „prehreším“ . . . Zlodej si oddychol, no v tom zacítil už silnou dubovkou niekoľko švihov na chrbáte, až dubovka praskla. „Tu máš na pamiatku, aby si nezabudol na prísahu! A teraz, čo si narúbal, dovezieš na vlastnom voze do panského dvora a tam povieš, aby to drevo vyrovnali, že som to rozkázal v hore narúbať. A teraz do práce! Pamätaj na prísahu!“ . . . Milý clovek vykonal všetko na vlas. Na druhý deň rozniesla sa o tom povesť po dedine, ba dostala sa i do zámku. Gróf sa srdečne zasmial. Ešte tretí a štvrtý deň chodila k nášmu chlapíkovi baba a mazała mu haďacím sadlom po chrbáte. „Do najďalšej smrti nechcem a neradím nikomu, aby šiel do lesa pánu forštovi kradnúť drevo!“ A čo je pravda, to je pravda! Od tej doby nešiel nik do hory pána foršta, a k jedle, v ktorej bol vydlabaný krížik — bola od pútnikov, ktorí na krížik sa dívať chodili — vyšliapaná pyrt. „Háj.“

Literárne, umelecko-vzdelanostné zprávy.

Počiatky názornej merby pre nižšie gymnásium a semeniská sriadil Dr. Iv. Branislav Zoch, verejný riadny učebár velvedy

a silozpytu. Oddelenie I. (pre I. a II. triedu gymn.). S 83 pôvodcom robenými obrázcami. Nákladom pôvodcovým. T. Sv. Martin.

Tlačou knihtač.-účasť. spolku. 1873. VIII. Str. 48. Cena 40 kr.

Dramatické spisy Jána Chalupky. Sväzok III. Trinásť hodina, Trasoritka, Hrdá pýcha skrotla. Turč. Sv. Martin. Tlačou a nákladom knihtač.-účasť. spolku. 1874. Malá VIII.; str. 86; cena 30 kr.

Svätý Pôst, obsahujúci v sebe Križovú cestu, Ruženee, Litanie, Modlitby a Piesne o prehorkom Umučení Pána nášeho Ježiša Krista pre hodné a spasiteľné zasvätenie štyridsaťdenného Pôstu. Turč. Sv. Martin. Knihtl.-úč. spolok. 1873. XXXII. Str. 112. Cena úhladne viazaného výtisku 25 kr.

Kazateľ. Časopis pre katolícké duchovné rečníctvo. Vydáva Pavel Blaho, zodpovedný redaktor a majiteľ, kaplán holičský.

Richard Osvald, hlav. spolupracovník, kapl. vrábelský. Ročník I.; číslo 1. a 2. V Skalici. 1874. Tlačou Fr. X. Škarnicla Synov. Kazateľ vychádza každý mesiac 1-ho, pri naša kázne na všetky nedele, sviatky a príležitosti vždy mesiacom po predu. Predplatiť možno u redakcie v Holiči (via Göding) so 4 zl. r. č. na celý ročník.

Narodní pohádky, písně, hry a obyčaje. Vydáva literární rečnícký spolek „Slávia“ v Praze. Sv. 2. V Praze. Tiskem a nákladem J. R. Vilínka. 1873. VIII. Str. 64. Cena 16 kr.

Několik slov o náboženství a víře. Podává Frant. Palacký. Nakladatel Fr. A. Urbánek, kněhupec v Praze. 1873. VIII. Str. 8. Cena úhladne brožury ?

Listareň redakcie a administrácie.

P. T. čitateľstvu. S Božou a šlachetných duší pomocou nastupuje náš i za hranicami vlasti všestrannej obľuby došlý „Orol“ svoju piatu púť po tatranskom kraji, aby slovenskou piesňou, povestou, poučnými a literárnymi článkami v zátiší rodín slovenskýchrazil dráhu ku kresťanskej osvete a tak ku slobode a sláve slovenského národa — zaznaného tohto popolvála, no nádejplného syna skvelej, šťastnej budúcnosti. Nastupuje „Orol“ púť svoju v tej sladkej nádeji, že vzdor časov týchto národu nášmu najnepriaznivejších, časov hmotného a duševného „krachu“, v každej rodinke slovenskej prijatý bude s otvorením, vrelým náručím čo známy tešiteľ, povzbudzovateľ, čo brat: *a preto nech sa nik nad tým nezastavi, keď všetkých svojich známych opät s 1. číslom navštívi, ktorí posiaľ z radu priateľov jeho neystúpili. I prosíme, komu by nášteca jeho nepríčetnostnou bola, by nám číslo toto hneď nazpät doposlalé bolo.* aby sme dľa toho i tak skromné svoje hmotné prosiedky marne — jako predošlého roku — nevyhadzovali. My vieme ocenit tú hmotnú obeť, ktorú národ náš na oltár života a vzdelania svojho prináša, no vieme, že ni od nás nebude nik nemožnosti požadovať: a preto, myslíme, uspokojí sa včt. obecnosť naše, keď mu povieme, že pre hmotné prekážky nemožno nám roku tohto za tak levnú predplatnú cenu „Orla“ ilustrovať a osobitnú prílohu „Slovesnosť“ k nemu pridávať. Keď dá Bôh, že sa okolnosti k lepšiemu obrátia, vystrojíme „Orla“ dľa vzoru českého „Světozoru.“ A teraz už prosíme včt. obecnosť svoje, aby nám prepáčilo, že sme sa s číslom 1. tak opozdili: príčinou toho sú vyššie udané záležitosti, bo chceli sme vedieť, na jakých nohách stojíme. Konečne, keď všetkým lepším dušiam slovenským za jich cinné priateľstvo srdečne ďakujeme, prosíme jich snažne, by časopis náš všade, kde národu nášmu verné srdcia bijú, odporúčali. Na zdar!

— P. P. B. v U. Dieky. Keby každý mladík tak smýšľal, jako Vy, bol že by to za život u nás! — P. G. P. v Bukarešti. Peniaze prišli. P. Š. nedlhuje nič. Stala sa chyba pri expedícii. — G. Manojlo Dordevič. Článok Váš „Srbsko“ veľmi radi uverejníme. Dieky, že bratov svojich o našich lit. pohyboch upovedomujete. Žiadané spisy pošleme Vám o nedlho. Na zdar vzájomnosti slovenskej! — P. J. Š. v Tr. Básne Ľudovítovce som hľadal; pošlite mi jich! prosím. Báseň „Po smrti matky našej“, nakoľko znám, nikde nevyšla; zašlite mi ju, uverejním ju. P. J. Z. dám II., III., IV. roč. „Orla“ za polceny. Bôh s Vami! — P. Dr. J. v P. Podobné články nemožno uverejniť v „O.“ — Pp. J. V. J. v Ostr. a P. B. v Jágre. Sláva Vám, Bratia mladí! „Orla“ dostanete všetci za polceny. — P. H. B. v Olomúci. Vaše 7 predplatky prišli. Sláva Vám, mladí Bratia na brehoch Moravy. Bôh zehnaj snahám Vaším! — P. Dr. V. M. v N. Dieky za tak výdatné podporovanie! — P. M. A. v Kl. a mnohým. Žiadané číslo poslali sme Vám. Jestli Vám nektoré chybuje, hláste sa, hneď Vám ho pošleme. — P. A. F. v Berlíne. „Orla“ sme posielali, nie sme teda toho príčinou. Teraz dostanete celý ročník. Píšte nečo! — P. L. R. v Z. P. Článok pošlite; listovne viac. — P. K. R. v M. Dieky za unovanie; piš čo najskôr. — Sl. vredničstvo „Slavjana“ v Celovcě. Spisy Boženy Nemcovej vyšly v Prahe. Obstarám jich a pošlem i so slovenskými povestami, vydanými P. Dobšinským a A. Skultětm. Na zdar! — Prehľadnutím korektora vzkly sa do tohto čísla nasledujúce väčšie chyby tlačové: v básni „Orol“ v r. 6. od vrehu v stl. 1. m. mladý má byť = mladí; v básni „Rozpomienka“ v r. 5. od zpodku m. chcel má byť = chelo; na str. 14 v r. 1. stl. 1. m. priel má byť = prišiel — čo týmto opravujeme.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Prievdzi (Privigye):

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Štujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. Roč. II., III. a IV. „Orla“ možno dostať po 3 zl., mládež po 2 zl. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 4—5 hárkov silných, každého mesiaca na veľkej štvorke.

Majiteľ a vydávateľ **Andrej Truchlý-Sytniansky.** — Knihtač.-účasť. spolok v T. Sv. Martine.